

Azərbaycan Respublikası İqtisadiyyat Nazirliyi
İQTİSADI İSLAHATLAR ELMİ TƏDQIQAT İNSTİTUTU

**AZƏRBAYCANDA İQTİSADI İSLAHATLARIN HƏYATA
KEÇİRİLMƏSİ XÜSUSİYYƏTLƏRİ VƏ PROBLEMLƏRİ**
Elmi Əsərlər Toplusunun

BÜLLETENİ

**İnnovasiya fəaliyyəti
subyektləri:
texnoparklar, sənaye
parkları**

Bakı - 2018

**“AZƏRBAYCANDA İQTİSADI İSLAHATLARIN HƏYATA
KEÇİRİLMƏSİ XÜSUSİYYƏTLƏRİ VƏ PROBLEMLƏRİ”
ELMİ ƏSƏRLƏR TOPLUSUNUN BÜLLETENİ**

*İqtisadi İslahatlar Elmi Tədqiqat İnstitutunun
Elmi şurasının qərarı ilə təsis edilmişdir*

**İnnovasiya fəaliyyəti subyektləri: texnoparklar, sənaye
parkları**

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2016-cı il 6 dekabr tarixli Fərmanı ilə təsdiq edilmiş “Kiçik və orta sahibkarlıq səviyyəsində istehlak mallarının istehsalına dair Strateji Yol Xəritəsi” və “Azərbaycan Respublikasında ağır sənaye və maşınqayırmanın inkişafına dair Strateji Yol Xəritəsi”nin tədbirlərinin icrasının təmin edilməsi məqsədilə Azərbaycan Respublikası İqtisadiyyat Nazirliyinin İqtisadi İslahatlar Elmi Tədqiqat İnstitutu tərəfindən işlənilmişdir.

© İİETİ, Bakı, 2018

Innovasiya fəaliyyəti subyektləri: texnoparklar, sənaye parkları

MÜNDƏRİCAT

Giriş.....	4
1. Texnoparklardan səmərəli istifadə edilməsində dünya təcrübəsi.....	5
2. Azərbaycan Respublikasında fəaliyyət göstərən sənaye parkları.....	8
3. Ali təhsil müəssisələrində texnoparkların fəaliyyəti.....	13
4. Innovasiya fəaliyyəti subyektlərinin maliyyə mənbələrinin təhlili	19
5. Azərbaycanda texnoparkların və sənaye parklarının sahibkara verdiyi imkanlar	22
6. Texnoparkın əsas məqsədi, vəzifələri və istiqaməti.....	25
6.1. Texnoparkın yaradılması mərhələləri.....	26
6.2. Texnoparkın fəaliyyətinin təşkili, idarə olunması və inkişaf etdirilməsi	27
7. Sənaye parkı	33
7.1. Sənaye parkının yaradılmasının məqsədləri	34
7.2. Sənaye parkının yaradılması mərhələləri.....	35
7.3. Sənaye parkının fəaliyyətinin təşkili, idarə olunması və inkişafı.....	36
8. Rezydentlərə göstərilən xidmətlərin siyahısı.....	40
<i>Əlavə</i>	42

Innovasiya fəaliyyəti subyektləri: texnoparklar, sənaye parkları

GİRİŞ

Son on ildə Azərbaycan iqtisadiyyatının bütün sahələrində olduğu kimi, sahibkarlıq və sənayenin inkişafında böyük uğurlar qazanılmışdır. Bu müddət ərzində rəqabətqabiliyyətli müasir sənaye sahələrinin yaradılması, sənayenin infrastruktur təminatının yaxşılaşdırılması sahəsində çoxsaylı layihələr icra edilmiş, sahibkarlar tərəfindən yeni iş yerləri açılmış, ölkə sənayesi yeni inkişaf mərhələsinə qədəm qoymuşdur.

Müasir çağırışlar və yeni təşəbbüslər nəzərə alınmaqla sənayenin modernləşdirilməsi və qeyri-neft sənayesinin şaxələndirilməsi məqsədi ilə bir sıra tədbirlərin həyata keçirilməsi, o cümlədən mövcud təbii və iqtisadi resursların təsərrüfat dövriyyəsinə cəlb edilməsi, ənənəvi sənaye sahələri ilə yanaşı, yeni prioritet istehsal sahələrinin, sənaye parklarının - texnoparkların yaradılması, regionlarda sənaye potensialının gücləndirilməsi, sənayenin innovasiyalar əsasında inkişafını təmin edəcək imkanların formalaşdırılmasına start verilmişdir. Müasir dünyada rəqabətə tab gətirmək üçün ilk növbədə təhsilə, zəngin biliklərə, informasiya texnologiyalarına, innovasiya iqtisadiyyatına arxalanmaq lazımdır. Bunlarla yanaşı onu da qeyd etmək lazımdır ki, bazar iqtisadiyyatı şəraitində innovasiya yönümlü elmi laboratoriyaların və kiçik müəssisələrin (sahibkarların) formalaşması və inkişaf etməsi üçün texnoloji zonaların təşkili çox vacibdir.

Azərbaycan Respublikasının Prezidentinin 4 may 2009-cu il tarixli sərəncamı ilə təsdiq edilmiş "Azərbaycan Respublikasında 2009-2015-ci illərdə elmin inkişafı üzrə Milli Strategiya"da bu məqsədlə, yəni ölkəmizdə biliklərə əsaslanan iqtisadiyyatın formalaşdırılması üçün elmi-texniki infrastrukturun modernləşdirilməsi, elmin, təhsilin və istehsalatın inteqrasiyasının təmin edilməsi, innovasiya siyasətinin səmərəsinin artırılması mühüm fəaliyyət istiqamətləri hesab olunmuş, innovasiya fəaliyyəti infrastrukturunun inkişaf etdirilməsi, o cümlədən

Innovasiya fəaliyyəti subyektləri: texnoparklar, sənaye parkları

texnoparkların, texnoloji mərkəzlərin, biznes inkubatorlarının şəbəkəsinin genişləndirilməsi bir vəzifə olaraq qarşıya qoyulmuşdur. Hal hazırda texnoparkların, sənaye parklarının sayı az olsada iqtisadiyyatın inkişafına öz müsbət təsirini göstərir.

1. TEXNOPARKLARDAN SƏMƏRƏLİ İSTİFADƏ EDİLMƏSİNDƏ DÜNYA TƏCRÜBƏSİ

ABŞ-da XX əsrin 30-cu illərindən başlayaraq sənaye potensialının və ixracın strukturunun genişləndirilməsi üçün sənaye zonalarının, sahibkarlıq fəaliyyətinin gücləndirilməsinə imkan verən texnoparkların yaradılmasına üstünlük verilmişdir. Texnoparklarda elm və kapitaltutumlu müasir texnologiyaların işlənməsi, hazırlanması və tətbiq edilməsi proseslərinin kompleks təşkili mümkün olmuşdur. Burada elmi-tədqiqat müəssisələrinin əldə etdiyi elmi nəticələrin istehsal proseslərinə yol tapa bilməsi üçün əlverişli iqtisadi mühit formalaşmışdır. Belə ki, ixtira və kəşflərin praktiki proseslərdə gerçəkləşdirilməsi üçün zəruri investisiya resurslarının cəlb edilməsi, istehsal proseslərinin səmərəli təşkili və beynəlxalq elmi-iqtisadi və elmi-texniki əməkdaşlığın səmərəli qurulması üçün texnoparklar çevik və işlək iqtisadi mexanizm kimi olduqca əlverişli fəaliyyət imkanına malikdir. Təsadüfi deyil ki, dünyanın ən iri və səmərəli texnoparklarından biri olan “Silikon vadisi” texnoparkı 1951-ci ildə Kaliforniyada - Stenford Universitetində yaradılmışdır. Burada dünya üzrə hesablaşma texnikası və kompüterlər istehsalının 20 faizə qədəri reallaşdırılır. Bu texnoparkda dünya informatikasının konstruktor potensialının sənaye üzrə 15, konstruktor potensialı üzrə isə 30 faizi cəmlənmişdir. “Silikon vadisi” texnoparkında 8000-dən çox şirkət və kompaniya yüksək texnologiyaların işlənməsi, hazırlanması, istehsalata tətbiqi, rəqabətqabiliyyətli məhsulların istehsal və ixracı ilə bağlı məhsuldar fəaliyyət göstərir. Burada dünyanın 100-ə yaxın ən iri şirkət və kompaniyası özünün elm, texnologiya və istehsal mərkəzlərini - sahələrini açmışdır. Şimali Karolinanın universitet və elmi mərkəzlərini

Innovasiya fəaliyyəti subyektləri: texnoparklar, sənaye parkları

özündə birləşdirən “Üçbucaq” parkı, Massaçusets Texnologiya İnstitutu və 120 tətbiq firmasını əhatə edən “Boston marşrutu 128” tədqiqat parkı, 50-yə qədər elmi-tədqiqat və təcrübə-konstruktor firmalarını birləşdirən Yuta Universiteti texnoparkları da ABŞ-ın effektiv fəaliyyət göstərən texnoparklarındanıdır.

Yaponiya yüksək texnologiyaların işlənməsi, hazırlanması və tətbiqi sahəsində dünyanın ən qabaqcıl mərkəzlərindən birinə çevrilmişdir. Yüksək intellekt, kəşf və ixtiralar, elmi innovasiyalar bu ölkənin iqtisadi siyasətinin ən mühüm strateji istiqamətlərinin əsasında dayanmışdır. Yaponiyada texnopark statuslu iqtisadi mexanizm kimi texnopolislərdən effektiv istifadə diqqəti cəlb edir. Ölkədə texnopolislərin yaradılmasına 1960-cı illərin əvvəllərində başlanmışdır. Həmin dövrdə Yaponiya hökuməti iqtisadi siyasətində ən yüksək texnologiyaların işlənməsi və tətbiqinə mühüm yer verməyi strateji vəzifə kimi müəyyənləşdirmişdi. Texnopolislər elmi və texniki yeniliklərin əldə edilməsi məqsədilə yüksək inkişaf etmiş istehsal, elm və təhsilin qarşılıqlı inteqrasiyası, sintezi əsasında formalaşmışdır. Dünya təcrübəsində texnopolislərin yaranması, formalaşması və inkişafı prosesləri bilavasitə Yaponiya ilə bağlıdır. Bu ölkədə elm və texnikanın ən müasir texnologiyalar əsasında inkişafını təmin etmək, innovativ elementlərin real iqtisadi proseslərə tətbiqinə imkan verən kəşflərin və ixtiraların işlənməsinə və hazırlanmasına əlavə stimullar vermək, ən mürəkkəb cihazların, robotların və digər mütərəqqi qurğuların kəşfi və istehsalının təşkilinə nail olmaq, elm adamlarının bilik və bacarıqlarını praktiki elmi-texniki proseslərə yönəltmək, elm və innovasiyatutumlu yüksək rəqabətqabiliyyətli istehsal şəbəkələrini yaratmaq məqsədilə texnopolislərdən uğurla istifadə edilir. Tsikuba texnopolisində 145 min nəfər çalışır və onların əksəriyyəti alim və tədqiqatçı, yüksək ixtisaslı mühəndisdir. Bu texnopolisdə 3 universitet, kompüter texnologiyaları mərkəzi, bioelektronika və tibb üzrə tədqiqat müəssisələri, 420-dən çox tətbiq firma və kompaniyası birgə fəaliyyət göstərir.

Böyük Britaniyada texniki təyinatlı və innovasiyaların tətbiqi proseslərini sürətləndirməyə imkan verən sənaye sahələrinin inkişaf

Innovasiya fəaliyyəti subyektləri: texnoparklar, sənaye parkları

etdirilməsində texnoparklardan geniş istifadə edilməsini də qeyd etmək olar. Həmin ölkədə fəaliyyət göstərən Kembric texnoparkında bu universitetin özü, 200-ə qədər tədqiqat institutu və 360-dan çox firma birlikdə məhsuldar elmi-texniki fəaliyyətlə məşğul olur.

Almaniya isə yüksək rəqabətqabiliyyətli maşınqayırma, kimya, əczaçılıq, qara metallurgiya, dəqiq mexanika sənaye sahələrinin sürətli inkişafında sənaye parklarından - texnoparklardan uğurlu istifadəyə nail olmuşdur. Əgər 1980-ci illərin əvvəllərində bu kimi texnoparkların sayı Almaniya da bir neçə idisə, 10 ildən sonra onların sayı 70-dən çox olmuşdur. Hazırda bu ölkədə texnoparkların ümumi sayı 120-dən çoxdur.

Müasir dünyanın inkişaf etməkdə olan ölkələri dünya iqtisadi proseslərində əhəmiyyətli mövqeləri ilə güclənməkdədir. Əgər XX əsrin 90-cı illərinin əvvəlində Şərqi və Cənubi Asiya ölkələri dünya iqtisadiyyatında ÜDM-in xüsusi çəkisinə görə cəmi 1 faiz paya malik olmuşdursa, XXI əsrin əvvəllərində bu rəqəm 14 faiz səviyyəsində olmuşdur. İqtisadi inkişaf etmiş ölkələr sırasında Çin xüsusilə fərqlənir və bu ölkə son 20 il ərzində ən sabit iqtisadi inkişaf dinamikasına malik dövlət kimi dünya iqtisadiyyatında böyük nüfuz qazanmışdır. Bu ölkədə son illər dünyanın ən müasir inkişaf etmiş sənaye sahələri yaradılmışdır və həmin sahələrin əksəriyyətində yüksək texnologiyalar tətbiq olunmuşdur. Çinin iqtisadi inkişaf proseslərində sənaye və ixrac təyinatlı texnoparkların əhəmiyyəti olduqca böyükdür. Çində sənaye texnoparkları ümumi ÜDM-də 5 faizlik göstəriciyə malikdir. Texnoparklara yatırılan sərmayələrin ümumi həcmi 100 milyard dollardan çox təşkil etmişdir, sənaye təyinatlı texniki parklardan və zonalardan ixracın orta illik həcmi 50 milyard dollardan artıqdır. Çinin Tyantszin texniki-iqtisadi inkişaf zonasında dünyanın 50 məşhur transmilli kompaniyası tərəfindən 100-dən çox irimiqyaslı elmi-texniki layihə reallaşdırılmışdır. Ümumilikdə Çində 130-a yaxın yüksək və yeni texnologiyaların işlənməsi və tətbiqi üzrə texnoparklar - sənaye zonaları fəaliyyət göstərir və onların yarısı mühüm dövlət əhəmiyyəti kəsb edir. Çin texnoparklarında alim və mütəxəssislərin məhsuldar işləmələri üçün kompleks güzəştlər sistemi tətbiq edilmiş və bütün

Innovasiya fəaliyyəti subyektləri: texnoparklar, sənaye parkları

imkanlara malik iqtisadi mühit yaradılmışdır. Belə bir əlverişli şəraitdə ölkə alimlərinin ixtira və kəşflərinin, həmçinin elmi tədqiqatçıların əldə etdikləri nəticələrin praktiki-istehsal sahələrinə tətbiqi üçün az vaxt tələb olunur və məsrəflər azalır. Çinin texnoparklarında 20 minə yaxın elmi-tədqiqat, elmi-tətbiqi, elmi-istehsal firma və müəssisəsi fəaliyyət göstərir. XXI əsrin əvvəllərində Çinin texnoparklarında elm və innovasiyatutumlu yüksək texnologiyaların əsaslı məhsul istehsalının orta illik həcmi 100 milyard ABŞ dollarına yaxın olmuşdur. Çinin ən böyük texnoparkı olan Pekin yeni texnologiyaların inkişafı üzrə eksperimental zonanın ərazisi 100 kvadratkilometrə bərabərdir. Bu zonada onlarca təhsil mərkəzi, 130-dan çox elmi-tədqiqat müəssisəsi və laboratoriyalar fəaliyyət göstərir. Pekin texnoparkında işləyənlərin sayı 100 min nəfərdən çoxdur. Digər Çin texnoparkında Xeynan əyalətində yerləşən “Nanxu” texnoparkında 12 ali təhsil müəssisəsi, 30 elmi-tədqiqat institutu, 210 elmi-tədqiqat laboratoriyası və 220 yeni və yüksək texnologiyalar əsasında fəaliyyət göstərən müəssisə qarşılıqlı fəaliyyət nəticəsində məhsuldar nəticələrə nail olur.

Azərbaycanla sıx strateji əməkdaşlıq əlaqələri olan qardaş Türkiyənin də əksər regionlarında texnoloji parkların və sənaye təyinatlı zonaların yaradılmasına önəm verilir. Türkiyə iqtisadiyyatının uğurlarının əldə edilməsində bu innovativ elm və sənaye komplekslərinin əhəmiyyəti az olmamışdır. Türkiyədə bu gün 30-a yaxın texnopark fəaliyyət göstərir, 10-a yaxını isə formalaşmaqdadır.

2. AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASINDA FƏALİYYƏT GÖSTƏRƏN SƏNAYE PARKLARI

Müasir istehsal infrastrukturuna malik sənaye parkının yaradılması ölkədə sənaye sahələrinin inkişafının, ölkə iqtisadiyyatının tarazlı inkişafının təmin edilməsini, habelə istehsal sahələrinin və onun innovasiya istiqamətinin inkişafını nəzərdə tutan dövlət siyasətinin reallaşdırılmasına yönəldilmişdir. Sənaye parklarının yaradılması, həmçinin ölkənin qeyri neft sektorunun davamlı inkişafı, ölkə

Innovasiya fəaliyyəti subyektləri: texnoparklar, sənaye parkları

İqtisadiyyatının ixrac qabiliyyətinin, eləcə də rəqabətqabiliyyətli, idxalı əvəz edən məhsulların istehsalının artırılması, ətraf rayonlarda məşğulluğun təmini, investisiyaların və müasir texnologiyaların cəlb edilməsi kimi öncül vəzifələrin yerinə yetirilməsi baxımından xüsusilə əhəmiyyətlidir. Bu istiqamətdə işlər davam etdirilmiş, beynəlxalq təcrübə daim öyrənilmiş və müvafiq normativ-hüquqi sənədlər hazırlanmışdır. Ölkədə sənaye parklarının yaradılması bir sıra dövlət proqramlarında, o cümlədən Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2014-cü il 26 dekabr 964 nömrəli Sərəncamı ilə təsdiq edilmiş "Azərbaycan Respublikasında sənayenin inkişafına dair 2015-2020-ci illər üçün Dövlət Proqramı"nda nəzərdə tutulmuşdur.

Bununla bağlı, xarici ölkələrin bu sahədəki müsbət təcrübəsinin ölkəmizdə tətbiqi istiqamətində ardıcıl tədbirlər həyata keçirilmişdir. Həmçinin BMT-nin Sənaye İnkişafı Təşkilatının (UNIDO), Türkiyənin Türk Əməkdaşlıq və İnkişaf İdarəsinin (TİKA) ekspertlərinin tövsiyələri nəzərə alınmaqla bu sahədə müvafiq təkliflər hazırlanmış, bir sıra ardıcıl tədbirlər həyata keçirilmişdir.

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 24 aprel 2013-cü il tarixli 865 nömrəli Fərmanı ilə "Sənaye parkları haqqında Nümunəvi Əsasnamə" təsdiq edilmişdir.

Ölkədə innovativ və yüksək texnologiyalar əsasında rəqabət qabiliyyətli sənaye istehsalının inkişafı üçün münbit şərait yaratmaq, bu sahədə sahibkarlığı dəstəkləmək, qeyri-neft sektorunun davamlı inkişafını təmin etmək və əhəlinin istehsal sahəsində məşğulluğunu artırmaq məqsədi ilə Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2011-ci il 21 dekabr tarixli 548 nömrəli Fərmanı ilə Sumqayıt Kimya Sənaye Parkı yaradılmışdır. Sumqayıt Kimya Sənaye Parkının ərazisində neft-kimya və digər prioritet sənaye sahələri üzrə rəqabət qabiliyyətli məhsulların (işlərin, xidmətlərin) istehsalı və emalı müəssisələrinin yaradılması nəzərdə tutulmuşdur. Sumqayıt Kimya Sənaye Parkının ərazisi 295,62 hektar təşkil edir.

Sumqayıt Kimya Sənaye Parkının artıq 17 rezidenti var. Bunlar "Azertexnolayn" MMC, "SOCAR Polymer" MMC, "Azerbaijan Fibro Cement" MMC, "AzerFloat" QSC, "Baku Non Ferrous and Foundry

İnnovasiya fəaliyyəti subyektləri: texnoparklar, sənaye parkları

Company" MMC, "SİKA" MMC, "MST Engineering" MMC, "Aqrokimya Azərbaycan" MMC və "Alco Lubricant Company" MMC və s..

Parkın sənaye zonasında kimya sənayesi, tikinti sənayesi və digər sənaye sahələri üzrə müəssisələrin – parkın rezidentlərinin fəaliyyət göstərməsi üçün böyük imkanlar yaradılır. Burada inzibati bina, Sərgi-Konfrans Kompleksi, Peşə Təhsil Mərkəzi, laboratoriya binası, emalatxanalar, Uşaq Baxım Mərkəzi, açıq və qapalı idman meydançaları, Sağlamlıq Mərkəzi, Yataqxana Kompleksi, həmçinin rezidentlər və işçilərə xidmət edəcək digər obyektlər fəaliyyət göstərəcəkdir.

Ölkədə sahibkarlığın dəstəklənməsi, müasir texnologiyalara əsaslanan sənaye müəssisələrinin təşkili və əhalinin istehsal sahəsində məşğulluğunun artırılması məqsədi ilə Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2011-ci il 28 dekabr tarixli 1947 nömrəli Sərəncamı ilə Bakı şəhərində Balaxanı Sənaye Parkı yaradılmışdır. Balaxanı Sənaye Parkının ərazisi 7 hektar təşkil edir. Balaxanı Sənaye Parkının ərazisində məişət tullantılarının emalı (təkrar emalı) və xidmət müəssisələri yaradılması nəzərdə tutulmuşdur. Balaxanı Sənaye Parkının idarəedici təşkilatı "Təmiz Şəhər" ASC-dir.

Balaxanı Sənaye Parkında isə hazırda 5 rezident qeydiyyatdan keçmişdir. Rezidentlər tərəfindən sənaye parkına 23 milyon manatdan çox investisiyanın qoyulması, həmçinin 210 nəfərin daimi iş yeri ilə təmin olunması nəzərdə tutulur. Bu parkın yaradılmasında başlıca hədəf təkrar istehsal sahəsində maraqlı olan potensial sahibkarlar və investorlar üçün əlverişli şəraitin yaradılmasıdır.

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2015-ci il 3 iyun tarixli 1255 nömrəli Sərəncamına əsasən ölkədə qeyri-neft sektorunun davamlı inkişafının təmin edilməsi, sahibkarlığın dəstəklənməsi, müasir texnologiyalara əsaslanan rəqabətqabiliyyətli sənaye istehsalının təşkili və əhalinin istehsal sahəsində məşğulluğunun artırılması məqsədi ilə Bakı şəhərinin Qaradağ rayonu ərazisində Qaradağ Sənaye Parkı yaradılmışdır. Qaradağ Sənaye Parkının isə bir rezidenti var, bu da "Bakı Gəmiqayırma Zavodu" MMC-dir. Sənaye parkına 470 milyon dollara yaxın investisiya qoyulmuş, 2000-dən çox daimi iş yeri açılmışdır.

Innovasiya fəaliyyəti subyektləri: texnoparklar, sənaye parkları

Həmçinin, Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2015-ci il 26 fevral tarixli 1077 nömrəli Sərəncamı ilə Mingəçevir Sənaye Parkı yaradılmışdır. Mingəçevir Sənaye Parkı sahibkarlıq fəaliyyətinin həyata keçirilməsi üçün zəruri infrastrukturunu və idarəetmə qurumları olan, müasir texnologiyaların tətbiqi yolu ilə rəqabətqabiliyyətli məhsul istehsalı və xidmətlər göstərilməsi məqsədləri üçün istifadə edilən, sahibkarların səmərəli fəaliyyətinə və inkişafına kömək edən ərazidir. Mingəçevir Sənaye Parkının idarəedici təşkilatı Azərbaycan Respublikasının İqtisadiyyat Nazirliyinin tabeliyində fəaliyyət göstərən "Sumqayıt Kimya Sənaye Parkı" MMC-dir. Azərbaycan Respublikası Prezidentinin iştirakı ilə 2016-cı il 21 sentyabr tarixində Mingəçevir Sənaye Parkının təməlqoyma mərasimi keçirilmişdir.

Ölkəmizdə əczaçılıq sənayesinin inkişaf etdirilməsi məqsədi ilə İqtisadiyyat Nazirliyinin təklifləri və təqdim etdiyi layihə əsasında Azərbaycan Respublikasının Prezidenti tərəfindən "Pirallahı Sənaye Parkının yaradılması haqqında" 2016-cı il 14 sentyabr tarixli 2336 nömrəli Sərəncam imzalanmışdır. 30 hektar ərazidə yaradılacaq sənaye parkında sahibkarlar üçün zəruri infrastruktur (elektrik və istilik enerjisi, qaz, su, kanalizasiya, rabitə, nəqliyyat, yanğından mühafizə, istehsal təyinatlı, inzibati, sosial və digər infrastruktur obyektləri) yaradılacaq və digər xidmətlər göstəriləcək. Pirallahı Sənaye Parkının fəaliyyətinin təşkili, ərazinin istifadəyə yararlı vəziyyətə gətirilməsi, eləcə də xarici və daxili infrastrukturun yaradılması üçün ilkin olaraq 4 milyon manat vəsait ayrılmışdır.

Pirallahı Sənaye Parkında fəaliyyət göstərəcək əczaçılıq şirkətləri ilə ilkin razılıqlar əldə edilmişdir. Belə ki, Pirallahı Sənaye Parkına Rusiyanın "R-Farm" şirkəti tərəfindən ümumilikdə 50 milyon avro, İran İslam Respublikasının "Darou Paksh" şirkəti tərəfindən isə ilkin mərhələdə 15 milyon ABŞ dolları həcmində investisiya qoyuluşu nəzərdə tutulur. Pirallahı Sənaye Parkında "Darou Paksh" şirkəti tərəfindən 85 adda, Azərbaycan və Rusiyanın "R-Farm" şirkəti tərəfindən birgə təsis olunmuş "Həyat Farm" MMC tərəfindən isə 300 adda əczaçılıq məhsullarının istehsalı nəzərdə tutulur. Azərbaycanda istehsal ediləcək əczaçılıq məhsullarının yerli bazarla yanaşı, bir sıra

Innovasiya fəaliyyəti subyektləri: texnoparklar, sənaye parkları

xarici ölkələrə satışının təşkili də planlaşdırılır. Bununla belə, ölkəmizdə əczaçılıq sənayesinə maraq göstərən bir sıra Avropa ölkələrinin, Türkiyə və Yaponiyanın aparıcı şirkətləri ilə danışıqlar aparılır.

Son vaxtlar xüsusi iqtisadi zonalara olan münasibətindən görünür ki, hökumət bundan sonra sənaye parklarına və texnoparkların yaradılmasına daha çox üstünlük verir. Xüsusi iqtisadi zonaların digər formalarında olduğu kimi burada da sahibkarlığın inkişafına zəmin olur. Həm park ərazisində yerləşən, həm də parkla əlaqəsi olan kənar müəssisələrin inkişafına bu strukturlar öz faydasını verir. Bundan əlavə sənaye və texnologiyalar parklarının xüsusiyyətindən irəli gələrək burada müəyyən sahələr üzrə işləyən müəssisələrin ixtisaslaşması artır ki, bu da onların rəqabət qabiliyyətini yüksəldir. Dövlət səviyyəsində göstərilən münasibətdən aydın hiss edilir ki, texnoparklar daha yaxşı gələcək vəd etdiyindən hökumət məhz texnologiya parklarının yaradılmasını sürətləndirə bilər.

Dünya iqtisadiyyatında texnoparklar innovasiyalı iqtisadiyyatın əsas hərəkətverici qüvvəsi hesab edilir. Milli iqtisadiyyatın yeni sahələrinin formalaşmasında və rəqabətqabiliyyətli olmasında texnoparkların böyük rolu var. ABŞ-ın, Hindistanın, Çinin və s. ölkələrin informasiya kommunikasiya sektorunun sürətlə inkişafında texnoparklar əsas rollardan birini oynayıb. Bir qayda olaraq texnoparkların yaradılmasının təşəbbüskarları dövlətin iştirakı ilə yerli hökumət orqanları olub. Texnopark strukturlarının yaradılmasına lazım olan vəsaitin 75%-dən çoxunu dövlət verir. Dünya təcrübəsi göstərir ki, texnoparkların yaradılması üçün qanunvericilik bazasının formalaşdırılması, dövlət dəstəyi, vergi və gömrük güzəştləri, kadr hazırlığı kimi bir sıra şərtlərin yerinə yetirilməsi vacibdir. Hazırda dünyada inkişaf səviyyəsi müxtəlif olan ayrı-ayrı ölkələr də texnoparkların yaradılması və inkişaf etdirilməsi üçün yeni-yeni layihələr həyata keçirilir. Texnoparkların yaradılması həmin ölkədə müəyyən sahələrin sıçrayışlı inkişafına səbəb olur.

Texnoparklar ilk dəfə 1950-ci illərdə ABŞ-da, daha sonra 1970-ci illərdə Fransa və Belçikada təsis edilib və daha sonra bütün ölkələrə yayılıb. Sovet dönəmində də texnoparklar olub. 1990-cı ildə Rusiyada,

Innovasiya fəaliyyəti subyektləri: texnoparklar, sənaye parkları

1991-ci ildə Özbəkistanda texnopark təsis olunub. İlk dəfə 1990-cı ildə Rusiya Federasiyasında (RF) "Tomsk elmi texnoparkı" yaradılıb. Sonra onların yaradılması sürətləndi, 1990-cı ildə 2 texnopark, 1991-ci ildə 8, 1992-ci ildə 24, 1993-cü ildə 43, hal-hazırda texnoparkların sayı 80-dən çoxdur. Texnoparklar xüsusilə İKT sahəsində böyük uğurlar gətirib. Təsadüfi deyildir ki, tanınmış İKT şirkətlərinin 70-80%-i öz fəaliyyətinə texnoparklardan başlayıb.

Təhlillər göstərir ki, sənaye parklarının və texnoparkların yaradılması Azərbaycan iqtisadiyyatının daha sürətlə inkişaf etməsinə təkan verəcək və xarici ticarət əlaqələri xeyli genişlənəcək. Müasir dövrdə dünya iqtisadiyyatının biliklər, texnologiyalar və innovasiyalar əsasında formalaşması və inkişaf etdirilməsi prosesi davam etməkdədir. Innovasiya adı altında yeni texnologiyalar, yeni məhsul və xidmət növləri, istehsalın, əməyin və idarəetmənin təşkili kimi yeniliklərdən istifadə başa düşülür. Innovasiyanın yeniliyi, iqtisadi cəhətdən əsaslandırılmış olması, istehlakçıların tələblərini ödəməsi onun zəruri xüsusiyyətləri hesab olunur. Bütün innovasiya strukturlarının yeni növləri arasında elmi texnologiya parkları özünün çoxfunksionallığı, həll etdiyi məsələlərin müxtəlifliyi ilə seçilir.

Qıssası, texnoparkların yaradılması ölkədə kiçik və yüksək elm tutumlu sənaye sahələri ilə məşğul olan sahibkarlar sinifini formalaşdıracaq. Texnoparklar həmin sahibkarlara imkan verəcək ki, istehsal etdikləri məhsullar rəqabətə davamlı olsun, xarici alternativləri ilə keyfiyyət yarışında geri qalmasın.

3. ALI TƏHSİL MÜƏSSİSƏLƏRİNDƏ TEXNOPARKLARIN FƏALİYYƏTİ

Azərbaycanda ali təhsil müəssisələrində texnoparkların yaradılması yeni təcrübədir. Ölkəmizdə iqtisadiyyatın davamlı inkişafı və rəqabət qabiliyyətinin artırılması, müasir elmi və texnoloji nailiyyətlərə əsaslanan informasiya və kommunikasiya texnologiyaları sahələrinin genişləndirilməsi, elmi tədqiqatların aparılmasını təmin

İnnovasiya fəaliyyəti subyektləri: texnoparklar, sənaye parkları

etmək məqsədilə müasir komplekslər – Yüksək Texnologiyalar Parkları (TexnoPark) yaradılır.

Texnoparkların əsas struktur vahidi mərkəzlər hesab olunur. Buraya innovasiya-texnoloji mərkəz, tədris mərkəzi, məsləhət mərkəzi, informasiya mərkəzi, marketinq mərkəzi, sənaye mərkəzi, maliyyə-sığorta mərkəzi, mühasibat-audit mərkəzi, strateji tədqiqat mərkəzi daxildir. Dünya iqtisadiyyatında texnoparklar innovasiyalı iqtisadiyyatın əsas hərəkətverici qüvvəsi hesab edilir. Milli iqtisadiyyatın yeni sahələrinin formalaşmasında və rəqabətqabiliyyətli olmasında texnoparkların böyük rolu vardır. Məsələn, ABŞ, Hindistan, Çin və s. kimi ölkələr İnformasiya Kommunikasiya Texnologiyaları (İKT) sahəsində dünya səviyyəsində qabaqcıl olmalarına görə məhz texnoparklara minnətdardırlar.

Müasir dövrdə informasiya cəmiyyətinin biliklərə əsaslanan iqtisadiyyatın qurulmasında texnoloji biliklərin mərkəzinə çevrilən universitetlər mühüm rol oynadığından ali məktəb texnopark vəhdətinin yaradılması da son illər geniş inkişaf tapmışdır. Belə texnoparklar bir və ya bir neçə universitet, həmçinin elmi-tədqiqat mərkəzləri ilə birbaşa və ya ortaq fəaliyyətləri ilə əlaqədar olub, tərkibində elmi nəticələrə və yüksək texnologiyalara əsaslanan müəssisələrin yaranmasına və onların inkişafına təşəbbüs göstərmək məqsədi ilə qurulur. Universitet texnoparkda fəaliyyət göstərən müəssisələrə innovativ elmi nəticələrin transferedilməsi və işin idarə olunması sahələrində dəstək verir. Bu proseslərdə bütün yanaşmalar təşəbbüskarlıq və müəllif hüquqlarının qorunması müstəvisində həyata keçirilir.

Beləliklə, texnoparklar yeni ideyaların formalaşmasından başlayaraq onların tətbiq olunması və inkişaf etdirilməsinədək hərtərəfli şəraitin olduğu innovativ fəaliyyətləri təmin edən məkandır. Başqa sözlə, texnoparklar insan kapitalını sürətlə inkişaf etdirən, yüksək texnologiyalar istehsal edən qurumlardır. Belə qurumlar universitetlərin tərkibində olduqda daha aktiv fəaliyyət göstərə bilirlər.

Dünya standartlarına əsasən texnoparkların əsas hədəfləri universitetlərin təhsil, tədris və araşdırma fəaliyyətlərini dəstəkləyərək

Innovasiya fəaliyyəti subyektləri: texnoparklar, sənaye parkları

daha səmərəli nəticələr əldə etmək, sənayenin rəqabət gücünü artırmaq, yüksək texnologiyalara əsaslanan regional və iqtisadi inkişafı sürətləndirməkdir.

Azərbaycanda ali təhsil müəssisələrində texnoparkların yaradılması yeni təcrübədir. Xəzər Universiteti elm və texnologiyanın inkişafı sahəsində, Azərbaycanın maraqlarını hədəf seçməklə beynəlxalq aləmə inteqrasiya sahəsində ciddi işlər görür, zəruri olan sahələrdə xaricdən mütəxəssislər cəlb edir. Xəzər Universiteti mühəndislik və tətbiqi elmlərin inkişafını üstün/prioritet sahə elan edib, laboratoriyalar yaradır, yüksək texnologiyalar üzrə mütəxəssisləri (xariciləri, həmçinin xaricdə yaşayan azərbaycanlı alimləri) işə dəvət edir. Elektronika, tibb mühəndisliyi, yenilənə bilən enerji, inşaat materialları, neft mühəndisliyi, hüceyrə araşdırmaları və əsas təbiət elmləri üzrə laboratoriyalar qurulub. Laboratoriyalar və texnoparkla bağlı bu ilk qurumlar universitetin hər 3 kampusunda (Nizami, Binəqədi və Yasamal rayonlarında) yer alıb. Xəzər Universitetinin elmi-tətbiqi bilik və metodlarının kommersiyalaşdırılması sahəsində iş aparmaq üçün 2011-ci ildə universitetdə Texnologiya Transferi Ofisi (TTO) yaradılıb. Texnologiya transferi fərdi, korporativ, regional, milli və qlobal səviyyədə tətbiqi bilik təcrübəsinin zənginləşməsi və texnologiyanın inkişafı baxımından çox vacibdir. Universitet Texnoparkının universitet kampusu ilə bir sahədə fəaliyyəti iki qurum arasında əlaqələrin daha sıx olması, universitet həyatında tətbiqi və elmi araşdırma işlərinin dəstəklənməsi, vahid imkanların genişlənməsi üçün unikal imkan açır. Texnoparkın texnoloji transfer və kommersiyalaşdırma ofislərində yeni məhsul yaradılması, keyfiyyət və məhsuldarlığın artırılması, xərclərin azaldılması, konsultasiya xidməti (reklam, marketing, training/təlim, təhsil, biznes planlama və strateji inkişaf xidməti) göstərilməsi nəzərdə tutulur. Ümumiyyətlə, yüksək texnologiyaların, sənayenin, texnoparkların inkişaf planları mövcuddur və bu sahələrdə müəyyən addımlar atılıb.

Bakı Mühəndislik Universiteti Texnoparkı Azərbaycanda universitet daxilində fəaliyyət göstərən texnoparklardan biridir. Yerli və xarici işgüzar şəbəkəyə xüsusi əhəmiyyət verən BMU Texnoparkı istər rezidentlərlə, istərsə də startaplarla aktiv iş apararaq ekosistemin

Innovasiya fəaliyyəti subyektləri: texnoparklar, sənaye parkları

formalaşdırılması istiqamətində işlər görürlər.

Əlavə dəyərə malik, yüksək texnoloji əhəmiyyətli xidmət və ya məhsulların istehsalını və daha səmərəli həll yollarının tapılmasını inkişaf etdirmək, Azərbaycanda iqtisadiyyatın, o cümlədən qeyri-neft sektorunun davamlı inkişafına dəstək vermək, iş dünyası ilə Universitetin professor-müəllim və tələbə heyəti arasında əlaqələri inkişaf etdirmək, dünyada sürətlə inkişaf edən yüksək texnoloji yeniliklərin mənimsənilməsi və istehsalında iştirak etmək BMU Texnoparkının missiyasına aid etmək olar.

BMU Texnoparkda müxtəlif şirkət və tədqiqat mərkəzləri açılıb. Bu şirkətlər texnoparkda, müştərək və müstəqil şəkildə 40-dan çox layihə üzərində çalışıblar.

Texnoparkların inkişafı üçün universitetlərlə əməkdaşlıq etməsi zəruridir. Bu əməkdaşlıq hər iki tərəf üçün də yeni imkanlar açacaqdır. Buraya yeni texnologiyalara əsaslanan şirkətlərin yaranması və inkişafı; universitetdəki elmi-tətbiqi ideyaları ticari hala gətirmək; sahibkarlığı gücləndirmək; iqtisadi fəaliyyətləri diversifikasiya etmək; texnologiya transferini artırmaq; araşdırma və inkişaf fəaliyyətlərini sərmayəyə çevirmək; tətbiqi təhsil imkanlarını artırmaq; universitet məzunlarının iş imkanlarını genişləndirmək; qazanc əldə etmək; yüksək əməkhaqqı ödənilən iş sahələri yaratmaq kimi imkanlar aiddir.

Uşaq bağçalarından başlayaraq, ibtidai və orta məktəblərdə yüksək texnologiya ideyasını təbliğ və nümayiş etdirmək, təcrübi, praktik yönümlü dərslərə daha çox fikir vermək lazımdır. Mühəndislik fakültələrində “əllə yaratmaq”, məşğələləri tətbiqi layihələr üzərində qurmaq vacibdir. Robot, elektromobil, günəş enerjisi ilə işləyən maşın (avtomobil), orijinal proqramların yazılması, kiçik peyk düzəltmək, tullantıların yeni üsullarla emalı üzərində fikirləşmək lazımdır. Sənaye müəssisələri (orta və kiçik/dinamik) olmasa, universitet-sənaye münasibətləri inkişaf etməz və texnopark fəaliyyəti ciddi nəticə verməz. Müxtəlif, amma bir-biri ilə sıx bağlı olan fəaliyyətləri həm fiziki yer, həm funksional baxımdan birləşdirmək lazımdır:

Yüksək texnologiyaların inkişafının dünya təcrübəsi göstərir ki, texnoparkın səmərəli fəaliyyəti onu elm, sənaye və ali təhsil

Innovasiya fəaliyyəti subyektləri: texnoparklar, sənaye parkları

müəssisələrinin kompakt yerləşdiyi yaşayış məntəqələrində - texnopolislərdə təşkil etmək məqsədüuyğundur.

Universitetlərin professor - müəllim, alim, tələbə və elmi-texniki heyəti kifayət qədər elmi nəticələrə, ixtira və patentlərə malikdir, aktiv elmi-texniki innovasiya fəaliyyəti həyata keçirirlər. Universitetlər elmi-texniki və innovasiya fəaliyyətində geniş beynəlxalq əməkdaşlıq və beynəlxalq layihələrdə iştirak etmək təcrübəsinə malikdirlər. Universitetlər xırda və orta sənaye müəssisələri ilə birgə geniş elmi-texniki və innovasiya fəaliyyəti həyata keçirirlər.

Texnoparkın əsas təsisçilərindən birinin ali məktəb olmasına baxmayaraq, kommersiya strukturu kimi onun idarə olunmasını ali məktəb deyil, biznesdə artıq müəyyən müvəffəqiyyətlər qazanmış və onu özünün əsas fəaliyyət sahəsi sayan sahibkar həyata keçirir. Başqa sözlə, texnopark yüksək texnologiyalar və innovasiyalar əsasında biznes fəaliyyəti göstərən sərbəst, kommersiya baxımından əlverişli və səmərəli müəssisədir.

Texnoparkları idarə edən şirkətlərin səhmləri aşağı riskli səhmlər sayılır. Kiçik innovasiya müəssisələrinin vençur maliyyələşdirilməsi inkişaf etmiş ölkələrdə ixtisaslaşmış maliyyə qurumları vasitəsilə həyata keçirilir. Bu məqsədlə müxtəlif qaynaqlardan (iri korporasiyaların vəsaitləri, banklar, şəxsi əmanətlər, pensiya və xeyriyyə fondları, sığorta şirkətlərinin fondları və s.) istifadə edərək kiçik innovasiya müəssisələrini maliyyələşdirmək üçün xüsusi vençur investisiya fondları formalaşdırılır. Vençur kapitalından istifadə innovasiya prosesində prinsipial əhəmiyyət kəsb edən amildir. Belə layihələr o vaxt böyük müvəffəqiyyət qazanmaq şansına malik olur ki, onlar kiçik texnoloji şirkətlər vasitəsilə yerinə yetirilir. Müxtəlif səbəblər ucbatından iri şirkətlərin riskli layihələri reallaşdırması çətinidir. Vençur kapitalı müvafiq maliyyə alətlərinin köməyi ilə yüksək riskli layihələrin dəstəklənməsində iştirak etməyə qadirdir. Məsələn, kompyuter texnologiyalarında ciddi müvəffəqiyyət qazanmış şirkətlərin hər biri vençur kapitalının hesabına maliyyələşdirilmişdir.

Elmi təyinatlı kiçik şirkətlər üçün bank kreditləri əsas investisiya mənbəyi kimi qəbul edilə bilməz, çünki risk yüksəkdir, kiçik

Innovasiya fəaliyyəti subyektləri: texnoparklar, sənaye parkları

müəssisələr adekvat girov qoya bilmir, potensial risk faizini təyin etmək çətinidir, kiçik innovasiya müəssisələrinin təsisçiləri, adətən, kifayət qədər maliyyə və idarəçilik təcrübəsinə malik olurlar. Vençur (ingiliscə: venture) "riskli fəaliyyət və ya başlanğıc" deməkdir. Riskli fəaliyyət terminindən göründüyü kimi, pul qazanmaq istəyən investorla təşəbbüskarın qarşılıqlı münasibətlərində müəyyən qədər risk elementi var. Çünki kiçik və orta müəssisələrin vençur maliyyələşdirilməsi, bank kreditindən fərqli olaraq, hər hansı bir girov qoyulmadan həyata keçirilir. Təcrübədə vençur maliyyələşdirilməsinə cəlb olunmuş vəsaitlərin bir hissəsini səhmdarların kapitalları, digər hissəsini isə investisiya kreditləri təşkil edir. İntestor hər bir sənaye nümunəsinə çəkilən xərclərin optimallaşdırılması məsələsini daim diqqət mərkəzində saxlamalıdır. Əgər investor bankdırsa, onda o, hər bir müəllif - ixtiraçı ilə işləyir. Yox, əgər müəllifin özü tərəfdaşları, texnikanı, mütəxəssisləri axtarırsa və hər dəfə də yenilərini tapırsa, onda xərclər kifayət qədər artır. Belə olan halda texnopark ideyası gündəmə gəlir. Bu ideyanı ali məktəb bazasında reallaşdırmaq daha məqsədəuyğundur, çünki ali məktəblərdə müxtəlif elm sahələri ilə məşğul olan mütəxəssislər var. İxtiraları isə müasir texnoloji durum səviyyəsində ekspertiza etmək, standartlar üzrə konstruktiv - texnoloji sənədləri işləmək, istehsalın texnoloji hazırlığı məsələlərini həll etmək və elmi cəhətdən əsaslandırmaq tələb olunur. Ali məktəbin üstünlüyü ondadır ki, tələbə və professor-müəllim heyəti ən qabaqcıl istehsal məsələlərinin həllində iştirak edir, ixtiraçının xeyri başa düşüləcəyi bir mühitdə işləməsi, investiorunka isə hər bir ixtiraçı ilə fərqi deyil, yüksək elmi - texnoloji potensiala malik, güclü bir struktur daxilində çalışmasıdır.

Son illər ölkəmizdə startapların inkişafı üçün dövlət və özəl müəssisələr tərəfindən qrantların ayrılması yeni uğurlu startapların yaranmasını stimullaşdırır. Respublikada gələcəyi uğurlu görünən startaplar yaranması üçün kifayət qədər səbəblər var. Elmi - texniki araşdırmaların, kəşflərin, ixtiraların, kiçik və yeni şirkətlər tərəfindən aparılan hər hansı riskli, lakin perspektivli xarakter daşıyan yeniliklərin tətbiq edilməsinin kreditləşdirmə və

Innovasiya fəaliyyəti subyektləri: texnoparklar, sənaye parkları

maliyyələşdirməsi üçün vençur şirkətlərə böyük ehtiyac var. Ölkəmizdə vençur təşkilatları ilə startaplar arasında əməkdaşlığı gücləndirmək və vençurların startap layihələrə marağını artırmaq lazımdır. Bu əməkdaşlığın inkişaf etməsi üçün dövlət dəstəyinə ehtiyac duyulur.

Startap layihələrinin uğurlu olması üçün Azərbaycan bazarına uyğun olan rəqabətə davamlı layihələr hazırlanmalıdır. Starapların istiqamətləri bazarın tələbatına uyğun formalaşmalı, doğru qurulmuş maliyyə siyasəti əsasında qurulmalıdır. Startap layihələrinin uğur qazanması üçün digər faktorlardan biri doğru komanda və rəqabətə davamlılıqdır. Yanlış qiymət siyasəti, zəif məhsul, zəif marketinq, müştərilərə qarşı diqqətsizlik, məhsulu vaxtında çatdırmamaq startap layihələrin uğur qazanmasına mane olan başlıca amillərdəndir.

4. INNOVASIYA FƏALİYYƏTİ SUBYEKTLƏRİNİN MALİYYƏ MƏNBƏLƏRİNİN TƏHLİLİ

Ümumiyyətlə, iqtisadi səmərəlilik iqtisadi innovasiya sisteminin fəaliyyətinin faydalı son nəticələrinin sərf edilən resurslara olan nisbətidir. O, müxtəlif səviyyələrdə səmərəliliyin inteqral göstəricisi kimi çıxış edir və təhlil edilən sistemin fəaliyyətinin yekun göstəricilərini ifadə edir. Sistemin sosial-iqtisadi səmərəliliyinin başlıca meyarını cəmiyyətin tələbatının ödənilmə dərəcəsi təşkil edir.

İqtisadi innovasiya sistemlərinin fəaliyyətində onların potensial və faktiki səmərəliliyi arasında müəyyən fərq müşahidə olunur. Bu isə ona olan bir çox amillərin təsirinin nəticəsidir. Həmin amillər bunlardır:

- resursların qeyri-optimal paylanması;
- iqtisadi stimulların mükəmməl olmaması;
- qəbul edilən qərarların yerinə yetirilmə keyfiyyətinin qənaətbəxş olmaması;
- kapital qoyuluşlarının süni şəkildə şişirdilməsi.

İqtisadi səmərəlilik mütləq deyil, nisbi kəmiyyətdir. Onu təyin etməyin ən geniş yayılmış üsulu effektin qiymətini məsrəflərin qiymətinə bölməkdən ibarətdir. Buna görə də başqa şərtlər eyni

İnnovasiya fəaliyyəti subyektləri: texnoparklar, sənaye parkları

olduqda iqtisadi səmərə nə qədər çox və bundan ötrü istehsal edilmiş resurslar nə qədər az olarsa, sistemin səmərəliliyi də bir o qədər yüksək olar. Səmərəlilik səviyyəsi sistemin keyfiyyətinin və onu dəyişən amillərin keyfiyyətinin ən mühüm göstəricisidir. İqtisadi innovasiya sisteminin müəyyən şəraitdə ən yüksək səmərəliliyini təmin edən fəaliyyət variantı optimal variantdır.

Sistemin fəaliyyətinin ümumi səmərəliliyi ilə yanaşı onun ayrı-ayrı hissələrinin və ona təsir göstərən amillərin xüsusi səmərəliliyi də nəzərdən keçirilir. Xüsusi səmərəliliyin ölçüsü onun ümumi səmərəliliyə töhfəsi ilə müəyyən edilir.

İnnovasiya strukturlarının fəaliyyətinin qiymətləndirilməsinə dair əsas mövcud yanaşmalardan biri onların fəaliyyətinin qiymətləndirilməsinin keyfiyyət meyarlarının seçilməsi üzərində qurulmasıdır. Belə ki, strukturların 50%-nin fəaliyyəti, bir qayda olaraq, hakimiyyət orqanları tərəfindən yeni iş yerlərinin sayı ilə qiymətləndirilir. İkinci yerdə (17%) – yeni yaradılan şirkətlərin sayı durur. Bu siyahıda üçüncü yeri (16%) struktura cəlb olunan şirkətlərin sayının qiymətləndirilməsi tutur. Hakimiyyət orqanları tərəfindən innovasiya strukturlarının 6%-nin işinin səmərəliliyi KIV-də həmin strukturlar haqda olan rəylər vasitəsilə qiymətləndirilir.

Təhlillər göstərir ki, innovasiya strukturlarının ən əsas nümunələrindən biri kimi texnoparkların 72%-i üçün yeni iş yerlərinin yaradılması onların fəaliyyətinin ən əsas məqsədidir.

Texnoparkların 16%-i isə iş yerlərinin yaradılmasını öz fəaliyyətlərinin əsas məsələlərindən hesab etmirlər. Halbuki dolayısı yolla bu, onların yaranmasına kömək edir. Texnoparkların 13%-i hesab edir ki, onların əsas məqsədi yeni iş yerlərinin yaradılması yox, aşağı ixtisaslı iş yerlərini yüksək ixtisaslı iş yerləri ilə əvəz etməkdir.

Başqa bir yanaşmaya görə, məlum olur ki, təhlil edilmiş texnoparkların 61%-nin əsas məqsədlərindən biri xarici investisiya cəlb etməkdir. İnnovasiya strukturlarının səmərəliliyi çoxaspektli olduğundan onun qiymətləndirilməsinə səmərəliliyin tərkib elementlərinə görə də baxıla bilər. Belə ki, orada fundamental tədqiqatlarının (FT) effektivliyinin qiymətləndirilməsi mürəkkəb olduğundan ona

Innovasiya fəaliyyəti subyektləri: texnoparklar, sənaye parkları

ekspert-bal qiymətləndirilməsi əsasında yanaşmaq olar. Bu zaman ekspert-bal qiymətləndirməsinin əsas müddəaları aşağıdakılar hesab olunur:

- hər bir elmi nəticəyə müəyyən rəqəmli bal mənimsədir.
- bir neçə meyar olduqda, elmi tədqiqatın ümumi səmərəliliyində gözlənilən xüsusi nəticənin əhəmiyyətini xarakterizə edən hər bir meyara müəyyən “çəki” mənimsədir.
- elmi səmərəliliyi qiymətləndirərkən, elmi nəticənin hər bir xüsusi növünə görə ballar çəki əmsalının uyğun qiymətə vurulur və nəticələr toplanılır.

Innovasiya strukturlarının fəaliyyətinin səmərəliliyini qiymətləndirərkən sosialpsixoloji effekti də nəzərə almaq lazımdır. Buraya həyat səviyyəsinin və əmək şəraitinin yaxşılaşdırılmasına, dəyişdirilməsinə yönələn müəyyən müsbət meyllər aid oluna bilər.

Sosial effektivliyin qiymətləndirilməsinin əsas metodu ekspert metodu olaraq qalır. Elmi-texniki innovasiyaların gözlənilən sosial nəticələrinin ekspertizası müxtəlif fəaliyyət sferalarında ixtisaslı mütəxəssislərin cəlb edilməsilə olan fərdi və kollektiv ekspertiza formaları, regionun müxtəlif ictimai təbəqələrinə aid olan layihələr üzrə aparılan sosioloji sorğulardır.

Digər bir yanaşma Böyük Britaniyada texnoparkın real gəlirinin hesablanmasına əsaslanır. Belə ki, həmin metodikaya əsasən, texnoparkın bir icarədar kimi real gəliri hesablanır. Bu metodikanın məğzini texnoparka məxsus olan hər bir mülkiyyət vahidinin rentabelliyyətinin müəyyənləşdirilməsi təşkil edir: müəssisələrin dəyərinin, cari xərclərin, icarə ödəmələrindən alınan gəlirlərin investisiyaların, hər bir torpaq sahəsinin və binanın rentasının qiymətinin hesablanması təklif olunur.

Müəssisənin maliyyə resursları dedikdə onun təsərrüfat fəaliyyətini təmin etmək üçün topladığı xüsusi və borc vəsaitlərinin, həmçinin məqsədli pul fondları formasında onların ekvivalentlərinin məcmusu başa düşülür. Müəssisə maliyyəsi dövlət maliyyəsi ilə qarşılıqlı əlaqədə fəaliyyət göstərir, maddi istehsalda ümumi gəlirin və amortizasiyanın formalaşması, bölgüsü və istifadəsi ilə əlaqədar baş

İnnovasiya fəaliyyəti subyektləri: texnoparklar, sənaye parkları

verən pul münasibətlərini ifadə edir. Müəssisə maliyyəsi yeni dəyərin yaradılması prosesinə xidmət edir, istehsal və qeyri-istehsal istehlakının, həmçinin mübadilənin gedişində bölgü pul münasibətlərini həyata keçirir. Deməli, müəssisə maliyyəsi bütün maliyyə resurslarının formalaşması, bölgüsü və istifadəsi prosesində baş verən pul münasibətləri sistemini ifadə edir. Müəssisənin maliyyə strategiyasının səmərəlilik səviyyəsi onun maliyyə resurslarının məqsədyönlü formalaşmasından bilavasitə asılıdır. Müəssisənin maliyyə resurslarının formalaşmasının əsas məqsədi onun təsərrüfat fəaliyyətinin perspektiv inkişafını təmin edən lazımi maliyyə aktivlərini formalaşdırmaqdan ibarətdir.

5. AZƏRBAYCANDA İNNOVASIYA FƏALİYYƏTİ SUBYETLƏRİNİN SAHİBKARA VERDİYİ İMKANLAR

Azərbaycanda texnoparklar, sənaye parkları günü-gündən aktuallaşır. Texnoparkların inkişafı istiqamətində xeyli işlər görülür və maariflənmiş sahibkarlar öz bizneslərini bu cür məkanlarda inkişaf etdirib rəqabətə davamlı məhsul və xidmətlərlə öz müştərilərinə təklif edirlər.

Onu da qeyd etmək lazımdır ki, müasir dövrdə ölkəmizdə aparılan islahatlar və quruculuq işləri hər bir sahibkara birbaşa və ya dolay yollarla təsir edir. Bu proseslər içərisində iqtisadi amillər, xüsusilə müəssisə idarəetmə sisteminin təşkili və idarəedilməsi xüsusilə fərqlənir. Belə ki, iqtisadi qurumlar (texnoparklar, sənaye parkları, məhəllələri və klasterləri) və iqtisadiyyatımızın inkişaf dinamikası əsas verir ki, hər bir sahibkar üçün ölkəmizdə kifayət qədər münbüt şərait var. Sahibkar istər ənənəvi yollarla, istərsə də yeni iqtisadi qurumlarda fəaliyyətini daha peşəkarcasına qurmalı və fəaliyyətini davamlı olaraq inkişaf etdirməlidir. Bunun üçün sahibkarlar ali təhsil müəssisələri, elmi - tədqiqat mərkəzləri və ya peşəkar iqtisadi məsləhət xidmətləri göstərən qurumlarla əməkdaşlıq etməlidirlər ki, həm rəqabətə davamlı fəaliyyət göstərə bilsinlər, həm də innovasiyalar hesabına səmərəli

Innovasiya fəaliyyəti subyektləri: texnoparklar, sənaye parkları

məhsul və xidmətlər təklif edə bilsinlər.

Müasir istehsal infrastrukturuna malik sənaye parkının yaradılması ölkədə sənaye sahələrinin inkişafının, ölkə iqtisadiyyatının tarazlı inkişafının təmin edilməsini, habelə istehsal sahələrinin və onun innovasiya istiqamətinin inkişafını nəzərdə tutan dövlət siyasətinin reallaşdırılmasına yönəldilmişdir. Sənaye parklarının yaradılması, həmçinin ölkənin qeyri-neft sektorunun davamlı inkişafı, ölkə iqtisadiyyatının ixrac qabiliyyətinin, eləcə də rəqabət qabiliyyətli, idxalı əvəz edən məhsulların istehsalının artırılması, ətraf rayonlarda məşğulluğun təmini, investisiyaların və müasir texnologiyaların cəlb edilməsi kimi öncül vəzifələrin yerinə yetirilməsi baxımından xüsusilə əhəmiyyətlidir. Bu istiqamətdə işlər davam etdirilmiş, beynəlxalq təcrübə daim öyrənilmiş və müvafiq normativ - hüquqi sənədlərin layihələri hazırlanmışdır.

Hal-hazırda Respublikada texnoparklar, sənaye parkları açılır. Bugünkü gündə sənaye parklarında və texnoparklarda vəziyyət tamamilə fərqli və sahibkarlar üçün xeyli imkanlar və güzəştlər təklif olunur.

Azərbaycanda qurulmuş və fəaliyyət göstərən sənaye parklarında, texnoparklarda sahibkarlara təklif olunan güzəştlər aşağıdakılardan ibarətdir:

Rezident – qeydiyyatı alındığı tarixdən 7 il müddətinə azaddır:

1. *Gəlir vergisi* – hüquqi şəxs yaratmadan sahibkarlıq fəaliyyətini həyata keçirən fiziki şəxs parkdakı fəaliyyətdən əldə etdiyi gəlir (əmək haqqından tutulan gəlir vergisi istisna olmaqla);

2. *Mənfəət vergisi* – parkdakı fəaliyyətdən əldə etdikləri gəlir;

3. *Əlavə Dəyər vergisi* – parkda istehsal sahələrinin tikintisi, elmi-tədqiqat və təcrübə-konstruktor işlərinin görülməsi və istehsal məqsədi ilə texnikanın, texnoloji avadanlıqların və qurğuların idxalı (müvafiq icra hakimiyyəti orqanının təsdiqedicisi sənədi əsasında);

4. *Əmlak vergisi* – parkda olan əmlakına görə;

5. *Torpaq vergisi* – parkda istifadə etdikləri torpaqlara görə;

6. *Gömrük rüsumü* – istehsal sahələrinin tikintisi, elmi-tədqiqat və təcrübə-konstruktor işlərinin görülməsi və istehsal məqsədi ilə

İnnovasiya fəaliyyəti subyektləri: texnoparklar, sənaye parkları

texnikanın, texnoloji avadanlıqların və qurğuların idxalı (müvafiq icra hakimiyyəti orqanının təsdiqedicisi sənədi əsasında).

Onu da qeyd edək ki, 7 illik güzəştlər yalnız bizim ölkəyə aiddir. Belə ki, bəzi Avropa ölkələrində bu cür güzəştlər 3-5 il arasında, bəzilərində isə 5-10 il arasında dəyişir.

Bunlarla yanaşı sahibkarlara parkların ərazisində ofis (otaq) çox münasib qiymətə kirayə verilir ki, bu da bazar qiymətindən çox ucuz və sərfəlidir. Qeyd olunanlar bizə əsas verir ki, gələcəkdə ölkə iqtisadiyyatında sahibkarlığın inkişafı daha da sürətlənəcək və daxili bazarın ehtiyacları ödənilərək, xarici bazara ixracın həcmi artacaqdır. Keçirilmiş məqsədyönlü tədbirlər nəticəsində ölkə iqtisadiyyatında və onun əsasını təşkil edən sahibkarlığın inkişafı sahəsində müşahidə edilən pozitiv meyillər özünü göstərməkdə davam edir.

Qeyd etmək lazımdır ki, sahibkarlığın inkişafına dəstək nəticəsində ölkənin iqtisadi vəziyyəti günü-gündən daha da yaxşılaşmağa doğru artan xətt üzrə irəliləyir. Texnoparklar say baxımdan az olsalar da sahibkarlar birləşərək ali təhsil müəssisələri ilə birlikdə müəyyən innovativ və elmtutumlu iqtisadiyyatın inkişafı prosesində iştirak edə bilirlər. Bu halda hər bir sahibkar subyekti öz məhsullarını daha sərfəli qiymətlərlə təkmilləşdirib bazara yeni ticarət markası ilə təklif edə bilər. Müasir dövrdə informasiya kommunikasiya texnologiyalarının sürətlə inkişafı elektron ticarət və ya şirkətin təşkilinə də geniş imkanlar verir. O da məlumdur ki, texnoparklarda fəaliyyət göstərən şirkətlərin bir çoxu yeni informasiya texnologiyalarından istifadə etməklə öz bizneslərini inkişaf etdirirlər. Bununla da sahibkarlar daha az xərclə həm məhsul istehsal edib xidmətlər təklif edir, həm də daha çox gəlir əldə edib öz iqtisadi gücünü və rəqabətə davamlılığını artırmış olur. İnkişaf etmiş ölkələrdə fəaliyyət göstərən innovativ texnoparkların uğurlu fəaliyyətinin nəticələrini və müvafiq texnopark modellərini Azərbaycanda fəaliyyət göstərəcək texnoparklara tətbiq etməklə ölkəmizdə də innovativ texnoparkların səmərəli və uğurlu nəticələrinə nail olmaq olar.

Innovasiya fəaliyyəti subyektləri: texnoparklar, sənaye parkları

6. TEXNOPARKIN ƏSAS MƏQSƏDİ, VƏZİFƏLƏRİ VƏ İSTİQAMƏTİ

Texnopark dedikdə - kiçik və orta elmitutumlu innovasiya şirkətlərinin inkişafı üçün maksimum əlverişli mühitin formalaşdığı elmi-istehsalat kompleksi, elmi fəaliyyətin nəticələrinin məhsula çevrilməsi və bazara çıxarılması kimi başa düşülür. Texnoparklar bir və ya bir neçə universitet, həmçinin elmi - tədqiqat mərkəzləri ilə birbaşa və ya orta q fəaliyyətləri ilə əlaqədər olub, tərkibində elmi nəticələrə və yüksək texnologiyalara əsaslanan şirkətlərin qurulması və inkişafına təşəbbüs göstərmək üçün qurulmuş kompleksdir. Belə desək, texnoparklar yeni ideyaların formalaşmasından başlayaraq, onun tətbiq olunması və inkişaf etdirilməsi üçün hərtərəfli şəraitin olduğu (müəssisələrlə orta q fəaliyyətlər və s.) innovativ fəaliyyətləri təmin edən məkandır.

Texnoparkların yaradılmasında əsas məqsəd biliklərin və ixtiraların texnologiyalara, həmin texnologiyaların isə kommersiya məhsuluna çevrilməsi, tədqiqatlara yönəldilmiş milli xərclərin səmərəliliyinin yüksəldilməsi, kiçik elmtutumlu sahibkarlıq sektoru vasitəsi ilə texnologiyaların sənayeyə ötürülməsi, elmtutumlu müəssisələrin formalaşması və onların bazarda təşəkkülü, elmtutumlu biznes sahəsində müəssisələrin dəstəklənməsi, sənayenin struktur yenidənqurulması, regional qeyri-mütənasib inkişaf səviyyəsinin azalması, məşğulluq probleminin qismən həlli, yüksək texnologiyalar sahəsində elmi-texniki nailiyyətlərin sürətli tətbiqidir. Bu qurumlar eyni zamanda yüksək texnologiyalara əsaslanaraq inkişaf etdirilən sənaye sahələrinin gücləndirilməsi, yeni bölgələrdə sənayenin inkişafının dəstəklənməsi, innovativ fəaliyyətlərin həyata keçirilməsi, təhsil və daha təsirli elmi - texniki nəticələrə malik fəaliyyət sahələri ilə səmərəliliyin artırılması, beynəlxalq arenada rəqabət qabiliyyətinin yüksəldilməsi məqsədlərini də güdür.

Deyilənləri ümumiləşdirsək deyə bilərik ki, texnoparklar kiçik və orta elmtutumlu innovasiya şirkətlərinin inkişafı üçün maksimum əlverişli mühitin formalaşdığı elm - istehsalat kompleksidir və əsasən

Innovasiya fəaliyyəti subyektləri: texnoparklar, sənaye parkları

elmi fəaliyyətin nəticələrinin məhsula çevrilməsi və bazara çıxarılmasının təşkili ilə məşğul olurlar. Texnoparkın idarəedici təşkilatı texnoparkın fəaliyyətinin təşkilini, idarə olunmasını və inkişaf etdirilməsini həyata keçirən dövlətə məxsus kommersiya hüquqi şəxsidir.

Texnoparklar aşağıdakılardan ibarətdir:

- İnkubasiya Mərkəzi
- Texnoloji əməkdaşlıq ofisi
- Texnoloji transfer ofisi
- Universitet sənaye əməkdaşlığı

Yüksək texnologiyalar istehsalının dörd təməl tərəfi vardır:

- Araşdırmaçı bacarıqları və həvəsi olan insan gücü
- Yetərli məlumat bazası
- Yetərli maliyə dəstəyi
- Proqramlı bir şəkildə elmi tədqiqatların aparılması.

6.1. Texnoparkın yaradılması mərhələləri

Texnopark dövlət elm və təhsil müəssisələri yanında və ya müstəqil yaradılır. Texnoparkın yaradılması haqqında qərarı mərkəzi icra hakimiyyəti orqanının və ya dövlət müəssisəsinin (texnoparkın dövlət elm və təhsil müəssisələri yanında yaradılması barədə isə – Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin) təklifləri əsasında Azərbaycan Respublikasının Prezidenti qəbul edir. Texnoparkın yaradılması haqqında qərarında onun yaradılmasının məqsədi, fəaliyyət profili, maliyyələşmə mənbələri, ərazisi, idarə olunması və fəaliyyətinin təşkili ilə bağlı məsələlər müəyyən edilir. Texnoparkın yaradılması haqqında təklifə aşağıdakı sənədlər əlavə edilir:

- texnoparkın yaradılmasının iqtisadi əsaslandırılması;
- texnoparkın təklif edilən fəaliyyət profili haqqında məlumat;
- texnoparkın fəaliyyət ərazisi (ərazi sərhədlərinin dəqiq təsviri və ərazinin planı, yaradılması təklif olunan texnoparkda yerləşən torpaqların tərkibi haqqında məlumat, torpaq sahələrinin mülkiyyətçilərinin və torpaq istifadəçilərinin siyahısı göstərilməklə), sosial və digər infrastrukturla təminatı imkanları haqqında məlumat;

Innovasiya fəaliyyəti subyektləri: texnoparklar, sənaye parkları

- yaradılması təklif edilən texnoparkın əsasnaməsinin layihəsi;
- texnoparkın yaradılması ilə əlaqədar tədbirlər planı.
- texnoparkın yaradılması üçün ayrılan torpaq sahəsi:
  - məqsədli təyinatına və hüquqi rejiminə görə sənaye, nəqliyyat, rabitə və digər təyinatlı torpaqlara aid olmalıdır;
  - mühəndis-kommunikasiya təminatı sistemlərinə çıxış imkanlarına malik olmalıdır;
  - “Ətraf mühitin mühafizəsi haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun tələblərinə cavab verməlidir.

Texnopark üçün nəzərdə tutulmuş dövlət mülkiyyətində olan torpaq sahələri, binalar və qeyri-yaşayış sahələri icarəyə vermək hüququ ilə idarəedici təşkilatın istifadəsinə verilir. Texnoparka xüsusi mülkiyyətdə və ya bələdiyyə mülkiyyətində olan torpaq sahələri, binalar və qeyri-yaşayış sahələri icarə əsasında və ya Azərbaycan Respublikasının Mülki Məcəlləsində müəyyən olunmuş digər əsaslarla cəlb edilir. Texnoparka verilən infrastruktur obyektlərindən yalnız onun fəaliyyət məqsədləri üçün istifadə edilir.

6.2. Texnoparkın fəaliyyətinin təşkili, idarə olunması və inkişaf etdirilməsi

Texnoparkın fəaliyyətinin təşkili, idarə olunması və inkişaf etdirilməsi Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyinə, texnoparkın əsasnaməsinə və inkişaf konsepsiyasına uyğun olaraq idarəedici təşkilat tərəfindən həyata keçirilir.

Texnoparkın daha səmərəli idarə olunmasını təmin etmək məqsədi ilə səlahiyyətli orqanın qərarı ilə müsabiqə əsasında operator cəlb edilə bilər. İdarəedici təşkilat və operator texnoparkın fəaliyyətinə görə cavabdehdir.

Texnoparkın idarəedici təşkilatı texnoparkın fəaliyyətinin təşkilini, idarə olunmasını və inkişaf etdirilməsini həyata keçirən dövlətə məxsus kommertiya hüquqi şəxsdir.

İdarəedici təşkilatın funksiyaları aşağıdakılardır:

- texnoparkın fəaliyyətinin təşkili, idarə edilməsi və inkişafı ilə bağlı

Innovasiya fəaliyyəti subyektləri: texnoparklar, sənaye parkları

tədbirlər görür;

- texnoparkın infrastrukturuna xidmət göstərir, onun normal fəaliyyətini təmin edir, cari və əsaslı təmirini həyata keçirir;

-texnoparkın fəaliyyətini təşviq edir, texnoparkda innovasiya məhsulunun və yüksək texnologiyaların hazırlanması, işlənməsi və təkmilləşdirilməsi məqsədi ilə elmi tədqiqatların və təcrübə-konstruktor işlərinin həyata keçirilməsi ilə bağlı hüquqi və fiziki şəxslərlə danışıqlar aparır və onları cəlb edir;

-texnoparkın rezidentlərinin ilə müəyyən edilmiş qaydada, inkubatorun rezidentlərinin isə Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin müəyyən etdiyi qaydada qeydiyyatını aparır, habelə onların Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin müəyyən etdiyi qaydada reyestrini aparır;

-texnoparkın və inkubatorun rezidentlərinə Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin müəyyən etdiyi formada qeydiyyat şəhadətnaməsi verir;

-texnoparkın (inkubatorun) rezidentləri ilə texnoparkda (inkubatorunda) fəaliyyətin həyata keçirilməsinə dair müqavilə bağlayır;

-texnoparkda (inkubatorunda) fəaliyyətin həyata keçirilməsinə dair texnoparkın (inkubatorun) rezidentləri ilə bağlanmış müqavilələrin şərtlərinə əməl olunmasına nəzarət edir, həmin müqavilələr üzrə pozuntuların aradan qaldırılması və vurulmuş zərərin ödənilməsi ilə bağlı tədbirlər görür;

- texnoparkın idarə olunması üçün operator seçildiyi halda, onunla idarəetmə sazişi bağlayır, idarəetmə sazişindən irəli gələn funksiyaları operatorun həyata keçirməsinə nəzarət edir

Texnoparkın operatoru səlahiyyətli orqan tərəfindən müsabiqə əsasında seçilən və idarəedici təşkilatla bağlanan idarəetmə sazişi çərçivəsində ona həvalə edilmiş funksiyaların icrasını təmin edən hüquqi şəxsdir.

Operatorun əsas fəaliyyəti texnoparkın idarə olunmasına dair idarəetmə sazişi çərçivəsində həvalə edilmiş funksiyaları icra etməkdən ibarətdir. İdarəedici təşkilat və operator texnoparkın (inkubatorun) rezidenti kimi fəaliyyət göstərə bilməzlər.

Innovasiya fəaliyyəti subyektləri: texnoparklar, sənaye parkları

Operator texnoparkı onunla idarəedici təşkilat arasında bağlanan idarəetmə sazişi əsasında idarə edir. Operatorun funksiyaları aşağıdakılardır:

- texnoparkın fəaliyyətinin təşkili, idarə olunması və inkişaf etdirilməsi sahəsində tərəflərin hüquqları, vəzifələri və məsuliyyəti;
- texnoparkın fəaliyyətinin təşkili və idarə olunması ilə bağlı xərclərin və gəlirlərin bölüşdürülməsi; texnoparkın infrastrukturunun istismarı və saxlanması şərtləri;
- tərəflər arasında yaranan mübahisələrin həlli qaydası və qanunvericiliyə zidd olmayan digər müddəalar.

Texnoparkın fəaliyyətinin təşkili məqsədi ilə aşağıdakı tədbirlər həyata keçirilir:

- texnoparkın fəaliyyəti üçün ayrılmış ərazi istifadəyə yararlı vəziyyətə gətirilir, texnoparkın infrastrukturunu yaradılır, inkubator və texnologiya transferi mərkəzi yaradılır;
- fəaliyyət profilinə uyğun olaraq, innovasiya məhsulunun və yüksək texnologiyaların hazırlanması, işlənməsi və təkmilləşdirilməsi üçün elmi tədqiqatların və təcrübə-konstruktor işlərinin həyata keçirilməsi ilə bağlı xidmətlərin göstərilməsi təşkil edilir.

Səlahiyyətli orqanın funksiyaları aşağıdakılardır:

- texnoparkın fəaliyyətinin təşkili, idarə olunması və inkişafı ilə bağlı idarəedici təşkilata kömək göstərir;
- texnoparkın fəaliyyəti barədə illik hesabat hazırlayır və Azərbaycan Respublikasının Prezidentinə təqdim edir
- texnoparkın fəaliyyət profilinə uyğun olaraq, elmi tədqiqatların və təcrübə-konstruktor işlərinin həyata keçirilməsi, innovasiya məhsulunun və yüksək texnologiyaların hazırlanması, işlənməsi və təkmilləşdirilməsi sahələrində prioritet istiqamətlərin müəyyənləşdirilməsi ilə bağlı tədbirlər görür;
- müsabiqə yolu ilə operator seçir;
- texnoparkın ləğv edilməsi ilə bağlı Azərbaycan Respublikasının Prezidentinə təkliflər verir.

Texnologiya transferi dedikdə texnoparkda həyata keçirilən elmi tədqiqatların və təcrübə - konstruktor işlərinin nəticələrinin realizə

Innovasiya fəaliyyəti subyektləri: texnoparklar, sənaye parkları

edilməsi yolu ilə sənaye, xidmət və digər sahələrdə tətbiqi (komersiyalaşdırılması) deməkdir; Texnologiya transferi mərkəzi–texnoparkın rezidenti ilə sənaye, xidmət və digər sahələrdə fəaliyyət göstərən hüquqi və fiziki şəxslər arasında texnologiyanın transferi və bununla bağlı texnoparkın rezidentinin əqli mülkiyyət hüquqlarının qorunması sahəsində xidmətlər göstərən texnoparkın struktur bölməsidir.

Texnoparkın rezidenti dedikdə müəyyən edilmiş qaydada texnoparkın qeydiyyat şəhadətnaməsini alıb, texnoparkda fəaliyyət göstərən hüquqi şəxs və ya hüquqi şəxs yaratmadan sahibkarlıq fəaliyyətini həyata keçirən fiziki şəxsdir. Rezident texnoparkda fəaliyyətini Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyinə uyğun və idarəedici təşkilatla (operatorla) bağladığı müqaviləyə əsasən həyata keçirir. Texnoparkın Texnoparkda fəaliyyət göstərmək üçün hüquqi və fiziki şəxslər müəyyən edilmiş qaydada qeydiyyatdan keçərək, texnoparkın qeydiyyat şəhadətnaməsini almalıdırlar. Hüquqi və fiziki şəxslər texnoparkın rezidenti kimi qeydiyyatdan keçmək üçün ərizə ilə idarəedici təşkilata müraciət edirlər. Ərizə formasını və ona əlavə edilən sənədlərin siyahısını Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabineti müəyyən edir. İdarəedici təşkilat ərizəni qeydiyyata alır və ərizəçiyə qeydiyyatı təsdiq edən sənəd (arayış) verir. İdarəedici təşkilat ərizənin qeydiyyata alındığı tarixdən tələblərinə uyğunluğunu yoxlayır

İdarəedici təşkilat ərizəçinin təqdim etdiyi innovasiya layihəsini qiymətləndirilmək üçün texnoparkın ekspertlər şurasına göndərir. Ekspertlər şurası Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin təsdiq etdiyi əsasnaməyə uyğun fəaliyyət göstərir. Ərizəçinin təqdim etdiyi innovasiya layihəsi aşağıdakı meyarlar əsasında qiymətləndirilir:

1. layihənin texnoparkın fəaliyyət profilinə uyğunluğu;
2. layihənin elmi tədqiqatların və təcrübə-konstruktor işlərinin həyata keçirilməsi, innovasiya məhsulunun və ya yüksək texnologiyaların hazırlanması, işlənməsi və təkmilləşdirilməsi sahəsində prioritetlərə uyğunluğu;
3. layihənin innovasiya və ya yüksək texnologiya yönülməsi haqqında qərar qəbul edərək, texnoparkın qeydiyyat şəhadətnaməsini ərizəçiyə təqdim edir. Hüquqi və fiziki şəxslər

Innovasiya fəaliyyəti subyektləri: texnoparklar, sənaye parkları

texnoparkın qeydiyyat şəhadətnaməsinin verildiyi tarixdən texnoparkın rezidenti hesab edirlər.

İdarəedici təşkilat texnoparkın ekspertlər şurasının innovasiya layihəsinin bu meyarlara uyğun olmasına dair rəyi əsasında ərizəçinin texnoparkın rezidenti kimi qeydiyyata alınması haqqında qərar qəbul edərək, texnoparkın qeydiyyat şəhadətnaməsinə ərizəçiyə təqdim edir. Hüquqi və fiziki şəxslər texnoparkın qeydiyyat şəhadətnaməsinin verildiyi tarixdən texnoparkın rezidenti hesab edirlər.

Texnoparkın rezidenti qeydiyyat şəhadətnaməsinə aldıqdan sonra otuz gün müddətində idarəedici təşkilatla (operatorla) texnoparkda fəaliyyətin həyata keçirilməsinə dair müqavilə və idarəedici təşkilatla fəaliyyət göstərəcəyi sahənin icarə müqaviləsini bağlayır. Texnoparkın rezidentinin vəzifələri aşağıdakılardır:

- öz fəaliyyətini Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyinə, bu Əsasnaməyə və idarəedici təşkilatla (operatorla) bağlanmış müqaviləyə uyğun təşkil etmək;
- icarə haqlarını və texnoparkın saxlanması ilə bağlı xərcləri ödəmək;
- öz fəaliyyəti barədə hesabat-statistik məlumatları tərtib etmək və idarəedici təşkilata təqdim etmək.

Biznes-inkubator (inkubator) – innovasiya və ya yüksək texnologiyalar üzrə yeni layihələrlə məşğul olan fiziki şəxslərin, hüquqi şəxslərin və ya hüquqi şəxs yaratmadan sahibkarlıq fəaliyyətini həyata keçirən fiziki şəxslərin fəaliyyətinin ilkin dövründə inkubasiya xidmətləri göstərməklə dəstəklənməsini təmin edən texnoparkın struktur bölməsidir.

Biznes-inkubator texnoparka çox yaxın olan strukturdur. Bu struktur təhsil müəssisəsinin və ya elmi mərkəzin bazasında meydana gəlir, tamamilə kənar müştərilərə istiqamətlənir. Bu, kiçik biznesi canlandırmaq üçün təmiz kommersiya strukturdur, buna görə də ona çox vaxt dövlət tərəfindən maddi yardım edilir. Inkubator texnopark üçün mütləq olan istisna olaraq hi-tech-ə istiqamətlənməmişdir, lakin o, müxtəlif layihələri (məsələn, ticarətdə) reallaşdırmağa bilər. Texnoparkların müştərilərinin əksəriyyəti heç vaxt biznesmen olmurlar – onlar

Innovasiya fəaliyyəti subyektləri: texnoparklar, sənaye parkları

layihəni yerinə yetirirlər, öz işləmələrini tətbiq edirlər və yenidən elmi laboratoriyaya qayıdırlar, inkubator isə biznesmenləri hazırlayır.

Inkubatorun rezidenti inkubator da fəaliyyətini Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyinə və idarəedici təşkilatla (operatorla) bağladığı müqaviləyə əsasən həyata keçirir. Inkubatorun qeydiyyat şəhadətnaməsini alıb, inkubator da fəaliyyət göstərən fiziki şəxs, hüquqi şəxs və ya hüquqi şəxs yaratmadan sahibkarlıq fəaliyyətini həyata keçirən fiziki şəxsdir.

Inkubasiya xidmətləri – innovasiya və ya yüksək texnologiyalar üzrə yeni layihələrin həyata keçirilməsi məqsədi ilə inkubatorun öz rezidentlərinə göstərdiyi ofis və idarəetmə dəstəyi, kadr hazırlığına, maliyyə mənbələrinin əldə edilməsinə dəstək, texniki dəstək, hüquqi, marketing, icarə, lizinq və digər xidmətləri göstərir. Hüquqi və fiziki şəxslər inkubatorun qeydiyyat şəhadətnaməsinin verildiyi tarixdən inkubatorun rezidenti hesab edirlər. Inkubatorun rezidenti qeydiyyat şəhadətnaməsini aldıqdan sonra otuz gün müddətində idarəedici təşkilatla (operatorla) inkubator da fəaliyyətin həyata keçirilməsinə dair müqavilə və idarəedici təşkilatla fəaliyyət göstərəcəyi sahənin (torpaq sahəsi istisna olmaqla) icarə müqaviləsini bağlayır. Hər iki müqavilə üç ildən çox olmayan müddətə bağlanır. Inkubatorun rezidenti eyni vaxtda texnoparkın rezidenti ola bilməz.

“STARTUP” (ingilis dilinnən tərcümədə “işə salmaq”) inkişaf mərhələsində olan, yeni yaranmış bir şirkətdir (hüquqi şəxs kimi fəaliyyət göstərmiyədə bilər), hansı ki, öz məşğuliyətini ya yeni yaranmış texnologiyalarla, yada yeni innovasiya ilə əlaqədə olan ideyalarla bağlayır. Startupın əsas xüsusiyyətlərinə biridə onun inkişafı üçün pulun çatışmamazlığı və bazarda demək olar ki, “gizli” fəaliyyətidir. Buna görə, misal üçün ABŞ-da startupların çoxu tələbələr tələbələr tərəfinə yaradır və buna “qaraj” startupları deyirlər. Startup dedikdə, mövcud olmayan hər hansı bir ideyanın reallaşdırılması və ya daha əvvəldən mövcud olan hər hansı bir ideyanın təkmilləşdirilməsi üçün ehtiyacı aradan qaldıran və bəzən də həmin ideyanı ehtiyac halına gətirən inkişafa meyilli təşəbbüslər və ideyalar başa düşülür. Çox zaman Startup dedikdə yalnız İT sahəsi ilə

Innovasiya fəaliyyəti subyektləri: texnoparklar, sənaye parkları

əlaqədar təşəbbüslər başa düşülür. Amma unutmaq lazım deyil ki, startuqlar yalnız iqtisadiyyatın İT sahəsinə deyil, bütün sahələrə aid ola bilər. Yəni, hər hansı bir sahədə yeni fikir istehsal etmək yolu ilə mövcüd olmayan nəyisə kəşf etmək və ya mövcüd olan hər hansı bir şeyi daha təkmil hala gətirməkdir. Ən böyük startuqlara, HP, Facebook, YouTube, Instagram, Wikipedia v.s missal göstərmək olar.

Birgə texnoparklar: Özəl və xarici investisiyaları innovasiya və yüksək texnologiyalar sahəsinə cəlb etməklə, texnoparkın qurulmasına nail olmaq üçün dövlət, bələdiyyə və ya xüsusi mülkiyyətdə olan torpaqlarda investorla birgə texnopark yaradıla bilər. Birgə texnoparkın yaradılması haqqında qərarı dövlət mülkiyyətində olan torpaqlara münasibətdə mərkəzi icra hakimiyyəti orqanının və ya dövlət müəssisəsinin (birgə texnoparkın dövlət elm və təhsil müəssisələri yanında yaradılması barədə isə – Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin) təklifinə əsasən Azərbaycan Respublikasının Prezidenti, bələdiyyə mülkiyyətində olan torpaqlara münasibətdə müvafiq bələdiyyə, xüsusi mülkiyyətdə olan torpaqlara münasibətdə isə xüsusi mülkiyyətçi qəbul edir. Birgə xərcləri dövlətin, bələdiyyənin və xüsusi mülkiyyətçinin iştirak payına uyğun olaraq müəyyən edilir. Onun fəaliyyətinin təşkili və idarə olunması qaydasını Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabineti müəyyən edir.

7. Sənaye parkı

Sənaye parkı – sahibkarlıq fəaliyyətinin həyata keçirilməsi üçün zəruri infrastruktura və idarəetmə qurumlarına malik olan, müasir texnologiyaların tətbiqi yolu ilə rəqabət qabiliyyətli məhsul istehsalı və xidmət göstərilməsi məqsədləri üçün istifadə edilən, sahibkarların səmərəli fəaliyyətinə və inkişafına kömək edən ərazidir.

Sənaye parkının yaradılması və fəaliyyətinin təşkili dövlət büdcəsinin vəsaiti, idarəedici təşkilatın əldə etdiyi gəlirlər və qadağan olunmayan digər mənbələr hesabına maliyyələşdirilir.

Sənaye parkı dövlət, bələdiyyə və xüsusi mülkiyyətdə olan

Innovasiya fəaliyyəti subyektləri: texnoparklar, sənaye parkları

torpaqlarda yaradıla bilər. Dövlət mülkiyyətində olan torpaq sahələrində sənaye parkının yaradılması haqqında qərar səlahiyyətli orqanın təklifi əsasında Azərbaycan Respublikasının Prezidenti tərəfindən qəbul edilir. Sənaye parkına xüsusi və bələdiyyə mülkiyyətində olan torpaq sahələri onların mülkiyyətçiləri ilə bağlanmış icarə və ya alqı-satqı müqavilələri əsasında cəlb edilir.

7.1. Sənaye parkının yaradılmasının məqsədləri

- innovativ və yüksək texnologiyalar əsasında rəqabət qabiliyyətli sənaye istehsalının inkişafı, xidmətlərin göstərilməsi üçün münbit şəraitin yaradılması və bu sahədə sahibkarlığın dəstəklənməsi;

- iqtisadiyyatın, o cümlədən qeyri-neft sektorunun davamlı inkişafının təmin edilməsi;

- ölkənin yerli və xarici investisiyalar üçün əlverişliliyinin artırılması;

- əmək qabiliyyətli əhəlinin istehsal sahəsində məşğulluğunun artırılması.

Qanunvericiliyə uyğun olaraq, sənaye parklarında aşağıdakı stimullaşdırıcı tədbirlər tətbiq olunur:

- vergi və gömrük sahəsində stimullaşdırıcı tədbirlər (Azərbaycan Respublikasının Vergi Məcəlləsinə və "Gömrük tarifi haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanununa uyğun olaraq, sənaye parklarının rezidentləri qeydiyyatdan alındıqları tarixdən 7 il müddətinə: əmlak vergisindən, torpaq vergisindən, mənfəət vergisindən, istehsal məqsədilə idxal etdikləri texnikanın, texnoloji avadanlıqların və qurğuların idxalı zamanı ƏDV-dən və gömrük rüsumlarından azad olunurlar);

- sənaye parkının infrastrukturla təmin edilməsi;

- torpaq sahəsinin icarə haqqının aşağı həddində müəyyən edilməsi;

- güzəştli kreditlərin verilməsi;

- inzibati prosedurların sadələşdirilməsi;

- sahibkarlıq fəaliyyətinin səmərəli həyata keçirilməsi üçün

Innovasiya fəaliyyəti subyektləri: texnoparklar, sənaye parkları

xidmətlərin təşkili;

- istilik və elektrik enerjisinin, suyun və qazın satışına, tullantı sularının axıdılmasına və məişət tullantılarının yığılmasına görə güzəştli tariflərin tətbiqi.

7.2. Sənaye parkının yaradılması mərhələləri

Sənaye parkı dövlət, bələdiyyə və xüsusi mülkiyyətdə olan torpaqlarda yaradıla bilər. Dövlət mülkiyyətində olan torpaq sahələrində sənaye parkının yaradılması haqqında qərar səlahiyyətli orqanın təklifi əsasında Azərbaycan Respublikasının Prezidenti tərəfindən qəbul edilir. Sənaye parkına xüsusi və bələdiyyə mülkiyyətində olan torpaq sahələri onların mülkiyyətçiləri ilə bağlanmış icarə və ya alqı-satqı müqavilələri əsasında cəlb edilir.

Sənaye parkının yaradılması haqqında qərarla sənaye parkının yaradılmasının məqsədi, fəaliyyət profili, maliyyələşdirilmə mənbələri, ərazisi, idarə olunması və fəaliyyətinin təşkili ilə bağlı məsələlər müəyyən edilir.

Səlahiyyətli orqanın sənaye parkının yaradılması haqqında təklifinə aşağıdakı sənədlər əlavə edilir:

- Sənaye parkının yaradılmasının iqtisadi əsaslandırılması;
  - sənaye parkının müvafiq ərazisinin iqtisadi, sosial və ekoloji şəraitinin təhlili, maddi və əmək resursları, mühəndis-kommunikasiya və digər infrastrukturla təminat imkanları barədə məlumat;
  - sənaye parkının təklif olunan fəaliyyət profili, orada həyata keçiriləcək sahibkarlıq fəaliyyətinin növləri və onların xüsusiyyətləri barədə məlumatlar;
  - sənaye parkının ərazi sərhədlərinin dəqiq təsviri və ərazinin planı, yaradılması təklif olunan sənaye parkında yerləşən torpaqların tərkibi haqqında məlumat, torpaq sahələrinin mülkiyyətçilərinin və torpaq istifadəçilərinin siyahısı;
- yaradılması təklif olunan sənaye parkının əsasnaməsinin layihəsi;
- sənaye parkının yaradılması ilə əlaqədar tədbirlər planı.
- Sənaye parkının yaradılması üçün ayrılan torpaq sahəsi:

Innovasiya fəaliyyəti subyektləri: texnoparklar, sənaye parkları

- məqsədli təyinatına və hüquqi rejiminə görə sənaye, nəqliyyat, rabitə və digər təyinatlı torpaqlara aid olmalıdır;
- dövlət əhəmiyyətli, beynəlxalq avtomobil və dəmir yollarına, hava və dəniz limanlarına, habelə mühəndis-kommunikasiya təminatı sistemlərinə çıxış imkanlarına malik olmalıdır;
- əşyaların və (və ya) hüquqların yüklüüyündən azad olmalıdır;
- Azərbaycan Respublikasının Mülki Məcəlləsində nəzərdə tutulmuş əsaslarla həyata keçirilən torpağın məcburi alınması ilə bağlı tədbirlərdən azad olmalıdır;
- “Ətraf mühitin mühafizəsi haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun tələblərinə cavab verməlidir.

Sənaye parkı üçün nəzərdə tutulan dövlət mülkiyyətində olan torpaq sahəsi idarəedici təşkilatın daimi istifadəsinə həmin torpaq sahəsini icarəyə vermək hüququ ilə ayrılır. Sənaye parkı üçün ayrılan torpaq sahəsi yalnız sənaye parkının fəaliyyəti məqsədi ilə istifadə edilir

Sənaye parkının fəaliyyət müddəti 30 il təşkil edir. Sənaye parkının fəaliyyət müddəti Azərbaycan Respublikasının Prezidenti tərəfindən uzadıla bilər.

7.3. Sənaye parkının fəaliyyətinin təşkili, idarə olunması və inkişafı

Sənaye parkının fəaliyyətinin təşkili, idarə olunması və inkişaf etdirilməsi Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyinə, sənaye parkının əsasnaməsinə və sənaye parkının inkişaf konsepsiyasına uyğun həyata keçirilir. Sənaye parkının fəaliyyətinin təşkili, idarə olunması və inkişafı idarəedici təşkilat tərəfindən həyata keçirilir. İdarəedici təşkilat və operator sənaye parkının fəaliyyətinə görə cavabdehirlər. İdarəedici təşkilat və operator sənaye parkının rezidenti kimi fəaliyyət göstərə bilməz. Sənaye parkının daha səmərəli idarə edilməsini təmin etmək məqsədi ilə səlahiyyətli orqanın müsabiqə əsasında operator cəlb etmək hüququ vardır. Operatorun

Innovasiya fəaliyyəti subyektləri: texnoparklar, sənaye parkları

müsabiqə əsasında seçilməsi qaydası səlahiyyətli orqan tərəfindən müəyyən edilir.

Səlahiyyətli orqan sənaye parkının yaradılması və fəaliyyəti sahəsində vahid dövlət siyasətinin formalaşdırılmasında iştirak edir və bu siyasətin həyata keçirilməsini təmin edir, sənaye parkının yaradılması və vaxtından əvvəl ləğv edilməsi ilə bağlı Azərbaycan Respublikasının Prezidentinə təkliflər verir, sənaye parkının fəaliyyətinin təşkili, idarə olunması və inkişafı ilə bağlı idarəedici təşkilata köməklik göstərir. O, sənaye parkında inhisarçılığa yol verilməməsi üçün tədbirlər görür, sənaye parkının fəaliyyəti barədə illik hesabat hazırlayır və Azərbaycan Respublikasının Prezidentinə təqdim edir, istehsal və emal olunan sənaye məhsulları üzrə prioritet istiqamətlərin müəyyənləşdirilməsi ilə bağlı tədbirlər görür və . müsabiqə yolu ilə operator seçir;

İdarəedici təşkilat – sənaye parkının fəaliyyətinin təşkilini, idarə olunmasını və inkişaf etdirilməsini həyata keçirən dövlətə məxsus hüquqi şəxsdir.

İdarəedici təşkilatın funksiyaları:

- sənaye parkının fəaliyyətinin təşkili, idarə olunması və inkişafı ilə bağlı tədbirlər görür;

- sənaye parkının rezidentlərinin qeydiyyatını (reyestrini) aparır, onlara sənaye parkının qeydiyyat şəhadətnaməsini verir;

- sənaye parkının ərazisində dövlət mülkiyyətində olan torpaq sahələrini sənaye parkının rezidentlərinə icarəyə verir, rezidentləri və onlarla dövlət və yerli özünüidarəetmə orqanları arasında qarşılıqlı fəaliyyəti əlaqələndirir, dövlət orqanları tərəfindən sənaye parkının rezidentlərində keçirilən yoxlamalarda rezidentlərin dəvəti ilə iştirak edir

- sənaye parkının idarə olunması və inkişafı məqsədi ilə səlahiyyətli orqana təkliflər verir;

- sənaye parkının inkişaf konsepsiyasını hazırlayır və səlahiyyətli orqanla razılaşdırmaqla təsdiq edir;

- sənaye parkının idarə olunması üçün operator seçildiyi halda onunla idarəetmə sazişi bağlayır, operator tərəfindən idarəetmə

Innovasiya fəaliyyəti subyektləri: texnoparklar, sənaye parkları

sazişindən irəli gələn vəzifələrin icrasına nəzarət edir;

- sənaye parkında tikintiyə və tikinti obyektinin istismarına icazənin alınması ilə bağlı sənaye parkının rezidentinin adından təmsilçilik funksiyasını yerinə yetirir.

Sənaye parkının operatoru– səlahiyyətli orqan tərəfindən müsabiqə əsasında seçilən və idarəedici təşkilatla bağlanan idarəetmə sazişi çərçivəsində sənaye parkının idarə olunmasını təmin edən hüquqi şəxsdir.

Operator idarəetmə sazişi çərçivəsində

- sənaye parkının hüdudlarında idarəetməni və təsərrüfat fəaliyyətini təşkil edir;

- sənaye parkının infrastrukturuna xidmət göstərir, onun normal fəaliyyətini təmin edir, cari və əsaslı təmirini həyata keçirir;

- sənaye parkının fəaliyyətini təşviq edir, sənaye parkında istehsalın inkişafı üçün investorları cəlb edir və onlarla danışıqlar aparır;

-sənaye parkının rezidenti olmaq istəyən hüquqi və fiziki şəxslərlə niyyət razılaşması bağlayır, sənaye parkının rezidentləri ilə sahibkarlıq fəaliyyətinin həyata keçirilməsinə dair müqavilə bağlayır sənaye parkında sahibkarlıq fəaliyyətinin həyata keçirilməsinə dair sənaye parkının rezidentləri ilə bağlanmış müqavilələrin şərtlərinə əməl olunmasına nəzarət edir, həmin müqavilələr üzrə pozuntuların aradan qaldırılması və vurulmuş zərərin ödənilməsi ilə bağlı tədbirlər görür;

- istilik və elektrik enerjisinin, suyun və qazın paylanması, tullantı sularının axıdılması və məişət tullantılarının yığılması xidmətlərini göstərir;

- sənaye parkının ərazisində qabaqcıl texnologiyaların, texnika və materialların tətbiqini və istifadəsini təmin edir;

- ofis, konsaltinq, laboratoriya müayinəsi, biznes-inkubasiya, treninq, peşə hazırlığı, marketinq, hüquq, logistika, rabitə, mühafizə, ictimai işə, təşviqat, xarici iqtisadi əməliyyatlarla bağlı məsləhət xidmətlərinin və sahibkarlıq fəaliyyətinin səmərəli həyata keçirilməsi üçün qadağan olunmayan digər xidmətlərin göstərilməsini bilavasitə və ya müvafiq müqavilələr əsasında təmin edir;

Innovasiya fəaliyyəti subyektləri: texnoparklar, sənaye parkları

- sənaye parkının inkişafı ilə bağlı təkliflər hazırlayır, onun inkişaf konsepsiyasını, yerli və xarici investisiyaları cəlb edən proqramları həyata keçirir;

- elmi texniki potensialın inkişafı və gücləndirilməsi məqsədi ilə yerli və xarici elm və təhsil müəssisələri ilə əməkdaşlıq edir;

-idarəedici təşkilatla əməkdaşlıq edir, onun tələbi ilə fəaliyyəti haqqında məlumatları təqdim edir;

- mühasibat uçotunu aparır və statistik hesabatları tərtib edir;

Operatorun gəlirləri

Operatorun gəlirləri aşağıdakı mənbələrdən formalaşır:

- sənaye parkının sosial, mədəni, ictimai iaşə, inzibati və istehsal təyinatlı obyektlərinin icarəyə verilməsindən əldə olunan gəlirin “İcarə haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanunu ilə müəyyən edilmiş hissəsindən;

- sənaye parkının idarə olunmasına görə alınan haqlardan;

- istilik və elektrik enerjisinin, suyun və qazın paylanması, tullantı sularının axıdılması və məişət tullantılarının yığılması xidmətlərindən;

- kreditlərdən, grantlardan, ianələrdən;

- müxtəlif məsləhət, logistika, mühafizə xidmətlərindən

Sənaye parkının sosial, mədəni, ictimai iaşə, inzibati və istehsal təyinatlı obyektləri operator tərəfindən icarəyə verilir.

Sənaye parkının idarə olunmasına görə haqqa sənaye parkının infrastrukturunun və ümumi istifadədə olan ərazilərinin saxlanması xərcləri daxildir və bu xərclər sənaye parkının rezidentləri tərəfindən ödənilir. Sənaye parkının idarə olunmasına görə haqq idarəedici təşkilat tərəfindən gəlir və xərclər nəzərə alınmaqla müəyyən edilir.

Operator tərəfindən istilik və elektrik enerjisinin, suyun və qazın topdansatış qiymətlərlə alınması və sənaye parkının rezidentlərinə pərakəndə satış qiymətləri ilə satılması, habelə tullantı sularının axıdılması xidməti Azərbaycan Respublikasının Tarif(Qiymət) Şurası tərəfindən müəyyən edilən tariflərə uyğun olaraq həyata keçirilir.

Innovasiya fəaliyyəti subyektləri: texnoparklar, sənaye parkları

8. Rezidentlərə göstərilən xidmətlərin siyahısı

1. Biznesin inkişafı üzrə məsləhət xidmətləri;
2. Maliyyə xidmətləri, o cümlədən maliyyə ilə bağlı vasitəçilik;
3. Hesabların, mühasibat qeydiyyatının aparılmasında və hesabatların hazırlanmasında köməklik göstərmək;
4. Hüquqi məsələlər üzrə məsləhətlərin verilməsi və təmsilçilik xidmətlərinin göstərmək;
5. Əqli mülkiyyət obyektlərinin (müəlliflik və patent hüquqları obyekti) qeydiyyatı və qorunması üçün hüquqi xidmət
6. Hüquqi sənədlərin hazırlanması üzrə xidmətlər (strukturun adı və təşkilatların siyahısı);
7. Qiymətləndirmə üçün təqdim edilən hüquqi sənədlərin ekspertizanın aparılması xidmətləri;
8. Təqdim olunan sənədlərin hüquqi ekspertizanın aparılması üçün xidmətlər;
9. Marketinqin aparılması, araşdırmalar və sosial rəy;
10. Təşkilatın və biznesin idarə edilməsində məsləhət xidməti;
11. Layihələrə rəy verilməsi və biznes inkubator şəbəkəsi ilə təmin edilməsi;
12. İnnovativ layihələrin idarə edilməsi xidməti;
13. Reklam xidmətləri;
14. Reklam üçün yerin, vaxtın kirayəsi və satışı;
15. Reklamın planlaşdırılması, yerləşdirilməsi və yayılması xidmətləri;
16. Reklam sahəsində məsləhət xidməti;
17. Reklam tədbirlərinin təşkili xidmətləri;
18. İşçi qüvvəsinin işə qəbulu və personalla təmin etmə xidmətləri;
19. Binaların, otaqların təmizlənməsi xidməti;
20. Ofis köməkçiləri xidməti;
21. Sənəd və materialların kağız daşıyıcıda çoxaldılması;
22. Poçt xidmətləri;
23. Şifahi və yazılı tərcümə xidmətləri;
24. Təhsil sahəsində xidmətlər;

Innovasiya fəaliyyəti subyektləri: texnoparklar, sənaye parkları

25. Qida və yaxud qidalanma üçün xüsusi yerlərlə təmin etmək;
26. Yaşamaq üçün hotellərdə rezervasiya xidməti;
27. Kitabxana, arxiv xidməti;
28. Telefon rabitəsi xidmətləri;
29. İnternetə çıxışı təmin etmək üçün xidmətlər;
30. Malların və sərnişinlərin daşınması, nəqliyyatla təmin edilməsi xidmətləri;
31. Avtodayanacaq xidməti;
32. Texnoparkın əmlakını və fiziki şəxslərin təhlükəsizliyinin təmin edilməsi;
33. Ərazinin, binanın təhlükəsizliyini qorumaq üçün xüsusi qoruyucu və siqnalizasiya vasitələri ilə təchiz edilməsi;
34. Məlumatların qorunması üçün kompyuterə və texniki vasitələrə kopyalardan və icazəsiz girişdən qorunması xidmətləri;
35. Notarius xidməti;
36. “Bir pəncərə” xidməti;
37. Miqrasiya - viza dəstəyi xidməti;
38. Mənzil xidmətləri;
39. Texnoloji xidmətlərin göstərilməsi.

Innovasiya fəaliyyəti subyektləri: texnoparklar, sənaye parkları

Əlavə

Texnoparkların, sənaye parklarının fəaliyyətini tənzimləyən sərəncam, fərman və dövlət proqramları

1. "Azərbaycan Respublikasında sənayenin inkişafına dair 2015-2020-ci illər üçün Dövlət Proqramı"

2. Azərbaycan Prezidentinin 4 may 2009-cu il tarixli sərəncamı ilə təsdiq edilmiş "Azərbaycan Respublikasında 2009-2015-ci illərdə elmin inkişafı üzrə Milli Strategiya" Azərbaycan Respublikası Prezidentinin "Azərbaycan Respublikasında sahibkarlığın inkişafına dövlət himayəsi sahəsində əlavə tədbirlər haqqında" 2002-ci il 10 sentyabr tarixli Fərmanı

3. Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2004-cü il 11 fevral tarixli Fərmanı ilə təsdiq edilmiş "Azərbaycan Respublikası regionlarının sosial-iqtisadi inkişafı Dövlət Proqramı (2004-2008-ci illər)"

4. Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2008-ci il 15 sentyabr tarixli Sərəncamı ilə təsdiq edilmiş "2008-2015-ci illərdə Azərbaycan Respublikasında yoxsulluğun azaldılması və davamlı inkişaf Dövlət Proqramı"

5. Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2011-ci il 4 may tarixli, 1490 nömrəli Sərəncamı ilə təsdiq edilmiş "2011-2013-cü illərdə Bakı şəhərinin və onun qəsəbələrinin sosial-iqtisadi inkişafı Dövlət Proqramı" çərçivəsində həyata keçiriləcək Tədbirlər Planının 2.8.45-ci bəndində Balaxanı sənaye parkının yaradılması

6. Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2011-ci il 21 dekabr tarixli 548 nömrəli Fərmanı ilə Sumqayıt Kimya Sənaye Parkının yaradılması haqqında

7. Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2011-ci il 28 dekabr tarixli, 1947 nömrəli Sərəncamı ilə Bakı şəhərində Balaxanı Sənaye Parkı yaradılması haqqında.

8. 2014-cü il Azərbaycan Respublikasında "Sənaye ili" elan edilmiş, "Azərbaycan Respublikasında sənayenin inkişafına dair 2015-2020-ci illər üçün Dövlət Proqramı" qəbul edilmiş, Mingəçevir Yüksək

İnnovasiya fəaliyyəti subyektləri: texnoparklar, sənaye parkları

Texnologiyalar Parkı, Mingəçevir Sənaye Parkı, Qarabağ Aqrar Sənaye Parkı və s. b.

9. Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev 2015-ci ilin fevralın 2-də Neftçala Sənaye Məhəlləsinin yaradılması haqqında sərəncam

Həsən Bəy Zərdabi prospekti, 88a, AZ1011,
Bakı şəhəri, Azərbaycan Respublikası

Tel./Faks: (+99412) 4300215

İnternet səhifə: www.ier.az

E-poçt ünvanı: info@ier.az